

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Martin Kubala

Služebnost rozlivu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Petr Šustek, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva (22-KOP)

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 17. 6. 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 137 256 znaků včetně mezer.

V Praze dne 17.6.2021

Kubala Martin

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval doc. JUDr. Petrovi Šustkovi, Ph.D. vedoucímu diplomové práce, za jeho spolupráci, připomínky, podněty a rady při zpracování této diplomové práce. Dále bych velmi rád poděkoval celé své rodině za veškerou pomoc a podporu, a to nejen při zpracování této diplomové práce, ale také po celou dobu studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Obsah:

ÚVOD	1
1. POJEM A DRUHY SLUŽEBNOSTÍ	3
1.1. CHARAKTERISTIKA SLUŽEBNOSTÍ	3
1.2. DRUHY SLUŽEBNOSTÍ.....	4
2. STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA SLUŽEBNOSTI ROZLIVU	5
3. HISTORICKÝ VÝVOJ SLUŽEBNOSTI ROZLIVU	6
3.1. PRÁVNÍ ÚPRAVA V ŘÍMSKÉM PRÁVU	6
3.2. PRÁVNÍ ÚPRAVA V OBECNÉM ZÁKONÍKU OBČANSKÉM	11
3.3. PRÁVNÍ ÚPRAVA V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU Z ROKU 1937	14
3.4. PRÁVNÍ ÚPRAVA V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU Z ROKU 1950	16
3.5. PRÁVNÍ ÚPRAVA V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU Z ROKU 1964	18
4. SLUŽEBNOST ROZLIVU V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU	22
4.1. VĚCNÁ PRÁVA.....	22
4.1.1. <i>Věcná práva k věci cizí</i>	24
4.2. VĚCNÁ BŘEMENA	25
4.3. POZEMKOVÉ SLUŽEBNOSTI.....	27
4.3.1. <i>Služebnost inženýrské sítě</i>	30
4.4. SLUŽEBNOST ROZLIVU.....	33
4.4.1. <i>Vymezení pojmu</i>	33
4.4.2. <i>Další práva a povinnosti při služebnosti rozlivu</i>	38
4.4.3. <i>Zpřístupnění dokumentace a neodkladná jednání</i>	39
4.4.4. <i>Nabytí a vznik služebnosti rozlivu</i>	41
4.4.5. <i>Zrušení a zánik služebnosti rozlivu</i>	45
4.4.6. <i>Oceňování služebnosti rozlivu</i>	48
5. SLUŽEBNOST ROZLIVU VE VZTAHU K VODNÍMU ZÁKONU	50
5.1. ÚZEMÍ UČENÁ K ŘÍZENÝM ROZLIVŮM POVODNÍ	50
5.2. ŠKODA VZNIKLÁ ŘÍZENÝM ROZLIVEM A JEJÍ NÁHRADA	51
6. VZTAH OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU A VODNÍHO ZÁKONA V SOUVISLOSTI SE SLUŽEBNOSTÍ ROZLIVU	53
7. VYUŽITÍ SLUŽEBNOSTI ROZLIVU V ČESKÉ REPUBLICE	55
7.1. PŘÍSTUP K INFORMACÍM O VYUŽITÍ SLUŽEBNOSTI ROZLIVU	55
7.2. VYHODNOCENÍ POSKYTNUTÉ INFORMACE O VYUŽITÍ SLUŽEBNOSTI ROZLIVU	57
8. SLUŽEBNOST ROZLIVU V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	60
8.1. POJEM SLUŽEBNOSTI ROZLIVU V RAKOUSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	60
8.2. NABYTÍ A VZNIK SLUŽEBNOSTI ROZLIVU.....	62
8.3. ZÁNİK SLUŽEBNOSTI ROZLIVU.....	63
8.4. POROVNÁNÍ OBOU PRÁVNÍCH ÚPRAV	64

ZÁVĚR.....	66
SEZNAM ZKRATEK.....	I
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ:.....	III
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:.....	III
SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ:.....	IV
SEZNAM POUŽITÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ:.....	VIII
SEZNAM POUŽITÉ JUDIKATURY:.....	IX
SEZNAM OSTATNÍCH ZDROJŮ:.....	IX
SEZNAM PŘÍLOH:.....	IX
<i>PŘÍLOHA Č. 1</i>	X
<i>PŘÍLOHA Č. 2</i>	XII
SLUŽEBNOST ROZLIVU – ABSTRAKT.....	XV
EASEMENT OF AREAS DESIGNATED FOR
OVERFLOWING OF FLOODS – ABSTRACT	XVI

Úvod

Služebnost rozlivu je jedním z několika konkrétních institutů, které jsou souhrnně označovány jako služebnosti. Služebnosti jsou pak podkategorií věcných práv, respektive věcných práv k věci cizí. Jedná se o právní institut, jehož základy byly položeny již v římském právu, a který přežil nejen právní, ale i společenský vývoj až do současné doby. V České republice v soukromém právu výslovně upraven až občanským zákoníkem z roku 2012. Jedná se o jeden V současnosti si nelze představit, že by takový právní institut neexistoval. Ostatně taková situace je v rámci historického vývoje reflektována situací z let 1964 a následujících, neboť socialističtí zákonodárci se od právního institutu služebnosti zásadně odvrátili. Tento stav byl ovšem velmi nepraktický a na základě nátlaku odborné veřejnosti a praxe musely být služebnosti opět do právní úpravy začleněny. Platná právní úprava vychází jak z římského práva, tak z poznatků z obecného zákoníku občanského, který na území České republiky platil přes sto třicet let, a zároveň do jisté míry také z vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937.

Tato práce má za cíl přiblížit právní institut služebnost rozlivu, provést její analýzu a rozebrat její zařazení v občanském zákoníku. Dále je cílem této práce nastínit vývoj tohoto institutu s jistou komparací v dnešní právní úpravě. Vzhledem k povaze služebnosti rozlivu se tato práce zabývá také obecným pojetím nejprve věcných práv, respektive věcných práv k věci cizí a následně služebnostmi jako takovými. Prvotnímu nástinu toho, co jsou služebnosti a jak jsou členěny se věnuje první kapitola této práce, na níž následně navazuje základní nástin služebnosti rozlivu v kapitole druhé.

Aby bylo možné pochopit právní institut služebnosti rozlivu, je nezbytné znát obecný vývoj služebností. Jedním z cílů, který autor této práce stanovil je tedy stručný, ale souhrnný přehled historického vývoje služebností, respektive služebnosti rozlivu od jejich počátku z dob římského práva, přes obecný zákoník občanský, vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937, občanský zákoník z roku 1950, včetně občanského zákoníku z roku 1964. Součástí tohoto historického vývoje je i zamyšlení nad tím, jak takový vývoj ovlivnil dnešní právní úpravu, respektive jak by se dnešní právní pojetí projevilo v tehdejší právní úpravě. Této části se tato práce věnuje v kapitole třetí.

Ve čtvrté kapitole je v první řadě stručně nastíněn pojem věcných práv, respektive věcných práv k věci cizí, následně přistupuje k postupnému vysvětlení pojmů, které spadají do této široké problematiky a přechází postupně k vysvětlení věcných břemen a pozemkových služebností, včetně (pro blízkou podobnost se služebností rozlivu) popisu služebnosti inženýrské sítě. V podkapitole 4.4. se autor dostává ke stěžejní části této práce, když podrobně rozebírá institut služebnosti rozlivu, včetně způsobu vzniku, zániku a oceňování služebnosti rozlivu, a to v teoretické rovině s provedením kritické analýzy a návrhy de lege ferenda.

S ohledem na to, že obsahově je institutu služebnosti rozlivu velmi blízká veřejnoprávní úprava území určených k řízeným rozlivům povodní, zaměřuje se autor v páté kapitole na rozbor této veřejnoprávní úpravy. S ohledem na to, že soukromoprávní institut služebnosti rozlivu vychází zejména z veřejnoprávní úpravy, respektive tuto úpravu doplňuje, přistupuje dále autor v šesté kapitole k bližšímu srovnání soukromoprávní a veřejnoprávní úpravy a jejich vzájemnému vztahu.

V sedmé kapitole se autor věnuje dalšímu cíli, který byl stanoven na počátku této práce, kterým je zjištění skutečné využitelnosti služebnosti rozlivu na území České republiky v praxi. S ohledem na tento cíl, autor provedl analýzu, na základě veřejných informací, evidence institutu služebnosti rozlivu a evidence území určených k řízeným rozlivům povodní. Za účelem zjištění takových veřejných informací, využil autor svého zákonného práva na informace a zažádal o poskytnutí potřebných údajů Ministerstvo zemědělství podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Tato kapitola se věnuje i tomu, jakým způsobem český právní řád upravuje přístup široké veřejnosti k veřejným informacím a jaké jsou pro takový přístup stanoveny zákonné postupy. Závěrem této kapitoly pak autor uvádí výsledky této provedené analýzy.

V poslední části práce, v kapitole osmé, autor provádí komparaci s právní úpravou v Rakousku. Nejprve autor stručně nastiňuje právní úpravu v Rakousku, včetně jejích základů a základních principů, na kterých je tato právní úprava vystavěna. Následně autor porovnává soukromoprávní úpravu, na kterou navazuje porovnání příslušných veřejnoprávních předpisů v České republice a v Rakousku. Závěrem práce pak autor provádí vyhodnocení srovnání.

1. Pojem a druhy služebností

1.1. Charakteristika služebností

Služebnosti neboli z latinského „*servitutes*“ jsou označovány jako věcná práva k věci cizí, která pojednávají zpravidla o vztahu mezi povinnou osobou a osobou oprávněnou. Služebnosti je možné definovat jako věcná práva k cizí věci, jejíž základní podstata spočívá v nekonání (pasivitě) povinné osoby (*servitus in faciendo consistere nequit*, a to ve formě něco trpět, případně se nějakého konání zdržet).¹ Základním obsahem služebností jsou práva, která náleží oprávněné osobě, respektive osobě, která bez vlastnického vztahu ke služebné věci má ke služebné věci jistá oprávnění. Dále jsou základním obsahem služebností povinnosti povinné osoby, která je vlastníkem služebné věci.

Povinnost povinné osoby, tedy vlastníka služebné věci spočívá zejména ve dvou složkách, zaprvé buď se zdržet nějakého chování, kterého by se v případě, že by věc nebyla zatížena služebností zdržet nemusela a mohla s danou věcí nakládat dle vlastního uvážení, anebo zadruhé strpět nějaké chování oprávněné osoby vůči služebné věci, tedy například nebránit ve výkonu některých činností oprávněné osobě. Jedním ze základních hlavních cílů služebností je pak zejména zkvalitnění hospodářského postavení anebo poměrů konkrétní osoby. Obsahem služebnosti ale není právo na věc jako takovou dokonce ani na její hodnotu, vždy se jedná o pouze dílčí oprávnění k věci, která je ve vlastnictví odlišné osoby.²

¹ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2013-. ISBN 978-80-7478-935-9. str. 128

² Ibid cit. č. 1 DVOŘÁK, ŠVESTKA, ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné – str. 127

1.2.Druhy služebností

Služebnosti jsou rozlišovány zpravidla podle způsobu určení oprávněného subjektu, a to zejména na služebnosti osobní neboli latinsky *servitutes personale* a na služebnosti pozemkové neboli latinsky *servitutes reales*. Osobní služebnosti spočívají v tom, že oprávněná osoba je přesně vymezena a služebnost slouží ve prospěch právě takto konkrétně vymezené oprávněné osobě. Služebnost v takovém případě nepřechází na jinou oprávněnou osobu a doba trvání osobní služebnosti bývá zpravidla shora omezena na dobu existence konkrétně určené oprávněné osoby. Typickou osobní služebností je užívací právo, poskytující právo užívat cizí věc pro vlastní potřebu. Časové omezení zdola neboli nejkratší možná doba zřízení osobní služebnosti nikde předepsána není.

Opakem osobních služebností jsou služebnosti pozemkové, které jsou závislé na existenci panujícího a služebného pozemku. Pozemkové služebnosti (*ad rem*) jsou založeny na vztahu k panujícímu pozemku a to tak, že oprávnění ze služebnosti vyplývají pro každého dalšího vlastníka panujícího pozemku i do budoucna, respektive jsou založeny na vztahu k zatíženému pozemku, kdy povinnou osobou je i do budoucna každý další vlastník takto zatíženého pozemku.³ Typickou pozemkovou služebností je například služebnost cesty. Trvání pozemkové služebnosti není omezeno na dobu existence oprávněné osoby, ale na dobu existence služebného vztahu mezi panujícím a služebným pozemkem. Zpravidla tak trvají mnohem déle než služebnosti osobní. Nicméně na rozdíl od osobních služebností povětšinou zatěžují vlastníka služebného pozemku v menším rozsahu než služebnosti osobní. Další způsoby členění služebností jsou například založeny na tom, zda je služebnost sjednaná bezúplatně anebo zda vlastníkově služebné věci náleží od povinné osoby úplata.

³ Ibid cit. č. 1 DVOŘÁK, ŠVESTKA, ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné – str. 132

2. Stručná charakteristika služebnosti rozlivu

Služebnost rozlivu je v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále také „občanský zákoník“ nebo „OZ“) upravena v části třetí – absolutní majetková práva, v hlavě druhé – věcná práva, dílu pátém – věcná práva k věci cizí, oddílu druhém – věcná břemena, pododdílu čtvrtém – některé pozemkové služebnosti, kde je zařazena mezi služebnosti inženýrské sítě. Toto zařazení je zcela logické, protože služebnost rozlivu, je společně s ostatními služebnostmi řazena mezi věcná práva, konkrétně věcná práva k věci cizí. Vzhledem k tomu, že se jedná o pozemkovou služebnost je řazena v dílu pátém, oddílu druhém do pododdílu čtvrtého, kde zákonodárce vyjmenovává některé pozemkové služebnosti. Pro jistou podobnost je v tomto pododdíle upravena mezi služebností inženýrské sítě, kde je služebnost rozlivu upravena v ustanovení § 1273 OZ vedle například služebnosti okapu, nebo práva na vodu.

Občanský zákoník služebnost rozlivu definuje v ustanovení §1273 v odstavci prvním takto: *„Služebnost rozlivu zakládá vlastníku vodního díla, které umožňuje řízený rozliv povodně, právo rozlévat na služebném pozemku vodu. Služebnost zahrnuje i právo vlastníka vodního díla mít a udržovat na služebném pozemku obslužná zařízení, a je-li to výslovně ujednáno, provádět na nich i na vodním díle úpravy za účelem jejich modernizace nebo zlepšení jejich výkonnosti.“*⁴ Je tedy zřejmé, že se nejedná o klasickou služebnost, neboť oprávněným subjektem zde může být pouze poměrně úzce vymezený okruh osob. V odstavci druhém zákonodárce jasně stanovuje, že *„Vlastník pozemku se zdrží všeho, co vede k ohrožení vodního díla a obslužných zařízení, a je-li to s ním předem projednáno, umožní oprávněné osobě vstup na pozemek po nezbytnou dobu a v nutném rozsahu.“*⁵ Třetí odstavec potom vysvětluje proč je v občanském zákoníku služebnost rozlivu řazena právě ke služebnosti inženýrské sítě, neboť odkazuje na obdobné použití odstavce třetího ustanovení § 1267 OZ, který ukládá oprávněné osobě povinnost vlastníku pozemku zpřístupnit v ujednaném rozsahu dokumentaci

⁴ § 1273 odst. 1. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁵ § 1273 odst. 2. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

a dále odkazuje na obdobné použití ustanovení § 1268 OZ, které upravuje situaci, kdy je nutné neodkladné jednání.

3. Historický vývoj služebnosti rozlivu

3.1. Právní úprava v římském právu

Právo tak jak je upraveno v dnešní podobě se formovalo mnoho let, a právě římské právo je považováno za právní systém, který položil základy pro dnešní právní systém nejen v České republice. Právě díky římskému právu se dnes nahlíží na právo způsobem, jakým se na něj nahlíží a je nedílnou součástí dnešní právní kultury. Jak uvádí děkan Právnické fakulty UK v letech 1991-1994 profesor JUDr. Valentin Urfus: „*Největším odkazem, který nám římská právní věda zanechala, je tedy nikdy nekončící úsilí, aby právo bylo tím, čím býti má, aby bylo nástrojem dobrých vztahů mezi lidmi [sic] a tak i nástrojem spravedlnosti. [...] Římské právo soukromé se tak stalo poprvé v lidských dějinách právem svobodně jednajících lidí; že toho bylo dosaženo ve světě, který takový vůbec nebyl, je tím pozoruhodnější.*“⁶

Již římské právo rozlišovalo právo veřejné (*ius publicum*) a právo soukromé (*ius privatum*). I přestože právo v tehdejší době bylo zejména orientováno na vyřešení praktických problémů, které se v tehdejší době odehrávaly, byla zde zároveň i snaha o ustanovení obsahu obou těchto odvětví. Jejich nejpřesnější charakteristiku podává klasický právník Domitius Ulpianus již na samotném začátku Digest, kde rozlišuje, že veřejné právo se týká římského státu a soukromé právo se týká prospěchu jednotlivců.⁷

Dějepisně nejstarší právní úprava služebností je registrována právě v římském právu. Některé druhy služebností mají původ z doby dokonce ještě starší, a to z období

⁶ KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1 – str. VII

⁷ Ibid cit. č. 6 KINCL, SKŘEJPEK, URFUS. *Římské právo* – str. 55

Zákona XII desek.⁸ Římské právo upravovalo věcná práva, včetně věcných práv k věci cizí. Zpravidla však nebyla tehdejší právní úprava chápána ve smyslu popisu obsahu těchto práv, avšak byla založena na principu, jakými žalobami je možné se svých práv domáhat. Žaloba, kterou se domáhali svých věcných práv byla *actio in rem* neboli v případě doslovného překladu „žaloba do věci“. Jejich povaha spočívala nikoli v případném plnění nějakého závazku ze strany žalovaného, ale ve své podstatě v respektování práva žalobce k věci.

Věcná práva k věci cizí neboli latinsky *iura in re aliena* byla už v římském právu taková práva která, směřovala k oprávnění nakládat, respektive užívat věci, které jsou ve vlastnictví odlišné osoby. Termín věcná práva k věci cizí nelze nalézt ani u klasických právníků, ani v právu justiniánském, ani se nejedná o termín antického původu. Ve finální podobě byl ustálen až později, a to zejména až díky středověkým římskoprávním školám.⁹ I přestože klasičtí právníci tento pojem neznali, obsahově znali práva, která byla později pod tento pojem zařazena. Servitutes neboli služebnosti byly pravidelně využívány již za dob klasických právníků. V originálním pojetí byly služebnosti považovány téměř výhradně jen jako pozemkové služebnosti, až posléze postupem času se tento termín rozšiřoval i na ostatní služebnosti, které existují i v dnešní době. Nakonec došlo ke spojení pozemkových služebností s později vzniklými užívacími právy do společného pojmu služebností, který byl následně nově rozdělen na pozemkové, tedy původní služebnosti v užším smyslu a na služebnosti osobní.¹⁰ Tato systematizace vycházela z toho, že do této skupiny spadají práva, co mají společné podobné rysy. Tyto rysy spočívají zejména v odlišnosti osob, respektive v předpokladu existence osoby oprávněné a povinné. Společně s tímto rysem souvisí existence rozdílu mezi oprávněním a vlastnickým vztahem k věci. Aby se mohlo jednat o služebnost, je nezbytné, aby tyto dva prvky byly od sebe patřičně odděleny. Základním znakem služebnosti je pak pojem *servitus in faciendo nequit* neboli služebnost nemůže záležet v konání a spočívá primárně

⁸ FIALA, Josef. *Věcná břemena*. Universita J.E.Purkyně: Brno, 1989. ISBN 80-210-0064-3 str. 10

⁹ Ibid cit. č. 6 KINCL, SKŘEJPEK, URFUS. *Římské právo* – str. 190

¹⁰ Ibid cit. č. 6 KINCL, SKŘEJPEK, URFUS. *Římské právo* – str. 191

v povinnosti něco strpět, nebo se něčeho zdržet. Oproti tomu něco konat bylo spjato až s pozdějším termínem věcných břemen, která se v římském právu od služebnosti rozlišovala právě tím, že nebyla spojena s nekonáním, a naopak spočívala v jistém konání.

V pozemkových služebnostech bylo oprávnění spojeno s vlastnictvím určitého pozemku, který byl zpravidla pozemkem sousedním, a tím se vytvářeli vztahy právě mezi těmito dvěma pozemky, když jeden pozemek „sloužil“ pozemku druhému.¹¹ Výsledek tedy spočíval v tom, že jedna osoba měla vlastnický vztah k jednomu pozemku a zároveň v určité omezené míře i jisté právní panství k pozemku sousednímu. Nejednalo se ale o bezpodmínečný stav, protože fakt že pozemky spolu sousedí nebyl nutně vnímán jako nezbytný, nebylo tedy vždy nutné, aby skutečně pozemky ležely vedle sebe tak, že oba měly společnou hranici. Názorným příkladem jsou služebnosti cesty, kde mohl být služebným pozemkem i takový pozemek, který bezprostředně nesousedil s pozemkem panujícím. Služebnost v takovém případě ale musela být podmíněna existencí služebností k pozemkům které panující pozemek obklopovali anebo existencí například veřejné cesty, případně řeky, která byla mezi služebným a panujícím pozemkem.¹²

Služebnost rozlivu, kterou je řazena mezi pozemkové služebnosti římské právo neznalo. Neupravovalo ani institut, který by této služebnosti byl podobný, nebo se vzdáleně přibližoval. I přesto však v rámci římského práva byly pozemkové služebnosti na tehdejší dobu poměrně obsáhlé a upravovali poměrně širokou škálu situací, které mohli nastat. Při položení dotazu, jakým způsobem by byla služebnost rozlivu v římském právu upravena a kam by systematicky byla zařazena, vychází odpověď vedoucí k obdobnému systematickému zařazení do věcných práv k věci cizí jako je v dnešní době. Nejčastější pozemkové služebnosti upravené v římském právu byly

¹¹ Ibid cit. č. 6 KINCL, SKŘEJPEK, URFUS. Římské právo – str. 191

¹² Ibid cit. č. 6 KINCL, SKŘEJPEK, URFUS. Římské právo – str. 193

spojené s polními pozemky. Jednalo se zejména o právo stezky, právo průhonu dobytka, právo cesty a právo vodovodu. Později byla k tomuto výčtu připojena i služebnost domovní. Oprávnění, které bylo jejich obsahem, bylo možné získat a vykonávat jen jako služebnost pozemkovou a nemohlo tedy být obsahem služebnosti osobní. Navzdory tomu takové situace vznikaly, ovšem v takovém případě nebyly považovány za služebnosti ale za obligační vztahy. Až později bylo zpravidla přípustné, aby existovala služebnost osobní, jejíž obsah spočíval v oprávnění, které bylo jinak typické pro pozemkovou služebnost.¹³ Jak již bylo zmíněno pozemkové služebnosti spočívaly zejména ve vztahu sousedních pozemků, jejíž snahou bylo zefektivnit hospodářský život, a to právě tím, že právě díky pozemkovým služebnostem byla možnost hospodaření na svém pozemku zlehčena využitím pozemku sousedního. Pozemkové služebnosti byly v římském právu vnímány jako práva nedílná, vztahovala se tedy k vlastnictví k celému pozemku, a nejen k některé části. V případě spoluvlastnictví byla možnost vzniku pozemkové služebnosti podmíněna účastí všech spoluvlastníků.

Dělení pozemkových služebností bylo dvojí, a to na služebnosti k pozemkům venkovským nebo polním latinsky označováno jako *servitutes preadiorum rusticorum* a služebnosti k pozemkům domovním latinsky označováno jako *servitutes preadiorum urbanorum*. Vzhledem k charakteru služebností k pozemkům domovním je zřejmé, že služebnost rozlivu by se dotýkala spíše služebnosti k venkovským nebo polním pozemkům. Vzhledem k tomu, že služebnost rozlivu, spočívá v určitém nakládání s vodou, byla by v římském právu nejspíše kategorizována do skupiny vodních služebností mezi právo vodovodu (*aquaeductus*), které opravňovalo k odběru vody na cizím pozemku, za použití zvláštního zařízení nebo případně takovým způsobem vodu vést přes cizí pozemek. Dále se v této skupině nachází služebnost odběru vody (*servitutes aquaehaustus*), poskytující právo čerpat na cizím pozemku vodu a na pozemek k tomuto účelu vstupovat, nebo například, a to opět služebnosti rozlivu bližší *aqua immitendae* neboli právo vlastníka panujícího pozemku, svádět dešťovou vodu

¹³ Ibid cit. č. 6 KINCL, SKŘEJPEK, URFUS. Římské právo – str. 193

na služební pozemek.¹⁴ I mezi služebnostmi k pozemkům domovním však existují služebnosti, které jsou ze své podstaty fungování služebnosti rozlivu poměrně blízké. Jedná se o služebnost stoky tzv. *cloacae immitendae*, když na základě této služebnosti bylo možné z panujícího pozemku na pozemek služební odvádět odpadní vody do stoky na sousedním pozemku, nebo přes něj,¹⁵ anebo služebnost *stillicendi* – právo stékání dešťové vody na sousední pozemek, popřípadě služebnost *fluminis* – právo odvádět žlabem dešťovou vodu na cizí pozemek.¹⁶ Poslední dvě zmiňované služebnosti jsou velmi podobné služebnosti *aqua immitendae* vztahující se ke služebnosti zřizované v souvislosti s venkovskými či polními pozemky. U všech výše uvedených služebností týkajících se vody, respektive svodu vody na cizí pozemek se v podstatě jedná o obdobný princip jako služebnosti rozlivu, avšak oproti služebnosti rozlivu zde chybí prvek nahodilé, nepředvídatelné a nutně se neopakující události a zároveň okruh osob, které mohly být oprávněnou osobou se na rozdíl od okruhu oprávněných u služebnosti rozlivu rozšiřuje v podstatě na kohokoli.

Závěrem lze tedy k římskému právu a služebnosti rozlivu říct, že ačkoli tuto služebnost římské právo neupravovalo, neboť ji neznalo, znalo služebnosti, které v podstatě vytvořili jakousi první právní konstrukci ohledně možnosti svodu vody z jednoho panujícího pozemku na služební pozemek a tím případně i způsobit zaplavení takového služebního pozemku.

¹⁴ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-334-6 str. 130

¹⁵ Ibid. cit. č. 14 SKŘEJPEK. *Římské soukromé právo: systém a instituce* – str. 131

¹⁶ Ibid. cit. č. 14 SKŘEJPEK. *Římské soukromé právo: systém a instituce* – str. 132

3.2.Právní úprava v Obecném zákoníku občanském

Obecný zákoník občanský (dále také „OZO“), který je také občas označován jako Všeobecný občanský zákoník, byl vyhlášen císařem Rakouským, králem Uherským a Českým, arcivévodou Rakouským Františkem I. a to po revizích textu tzv. Západohaličského zákoníku, patentem č. 846/1811 J.G.S. Obecně pro tento zákoník platila i v českých zemích zkratka ABGB z rakouského názvu *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der österreichischen Monarchie*.¹⁷ Obecný zákoník občanský byl rozdělen do tří dílů, kdy ještě před prvním dílem byla uvedena některá ustanovení o občanských právech obecně. Následoval pak díl první, který pojímal o osobním právu, dále pak díl druhý, který upravoval práva věcná a následně díl třetí, který obsahoval ustanovení společná právům osobním i k věcem.

Pojem věci je v OZO upraven hned na počátku druhého dílu v ustanovení § 285. Podle tohoto ustanovení se pojmem věci v právním smyslu rozumí vše, co je rozdílné od osoby a slouží k užívání lidí. OZO přejímá pojem věci z obecné právní teorie, vycházející z justiniánských digest. Právníci, kteří ale byli v těchto digestech uváděni, vycházeli z řecké filozofie, a tedy původ pojetí pojmu věci v OZO vychází v podstatě již právě z řecké filozofie.¹⁸ Takto vymezený pojem věci je však myšlen čistě v právním smyslu, který OZO odlišuje od pojmu věci z hlediska národohospodářského či z hlediska přírodních věd.¹⁹

Služebnosti byly v OZO upraveny v hlavě sedmé dílu druhého. Pojem služebnosti je definován v ustanovení § 472, které zní „Právem služebnosti jest vlastník zavázán,

¹⁷ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-127-4 str. 437

¹⁸ ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské rusi*. Praha: Právnícké nakladatelství V. Linhart, 1935 str. 6

¹⁹ Ibid. cit. č. 18 ROUČEK, SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému* – str. 7

*aby ku prospěchu jiné osoby vzhledem ku své věci něco trpěl nebo opomíjel. Je to věcné proti každému držiteli služebné věci účinné právo.*²⁰ Obsah práv plynoucích ze služebností je zde ovšem naznačen tak široce, že pokrývá i tzv. věcná práva užívací, což je termín, který se v OZO vztahuje jak pro služebnosti, tak ale i pro dělené vlastnictví a pro právo stavby. Je tedy nezbytné nahlížet na pojem služebnosti z hlediska jeho obsahu v souvislosti s ostatními ustanoveními hlavy sedmé OZO a teprve poté je možné správně pochopit, jak je obsah služebností v OZO vymezen, respektive jak bylo jeho vymezení zamýšleno.²¹

V OZO jsou služebnosti rozdělené na pozemkové a osobní, když pozemkovou služebností se v OZO rozumí taková služebnost, je-li u ní právo spojeno s držbou pozemku, aby se mohl pozemek užívat prospěšněji anebo pohodlněji. Není-li takové právo spojeno s držbou pozemku jedná se o služebnost osobní. Pozemkové služebnosti pak předpokládají dva držitele pozemků, když jeden drží služebný statek a druhý drží statek panující. Tyto pozemkové služebnosti jsou pak rozděleny ještě podle římského vzoru na služebnosti polní a služebnosti domovní. Za polní služebnosti se považují ty, které jsou zpravidla zřízeny ve prospěch polních pozemků. Oproti tomu domovní služebnosti jsou vymezeny negativně a považují se za ně ty, které se zřizují ve prospěch jiných než polních pozemků.²² Mezi domovní služebnosti spadají vedle například práva položit tíži svého stavení na cizí stavení také právo svádět vodu okapovou rourou na cizí pozemek a právo slévat tekutiny na sousedův pozemek anebo po něm tekutiny svádět. Další domovní služebnosti, které pak spočívají v povinnosti držitele služebného statku něco opomenout jsou uvedeny v ustanovení § 476 OZO a je zde vedle například povinnosti nezvyšovat dům, také povinnost držitele služebného pozemku opominout

²⁰ Obecný zákoník občanský. [cit. 2021-4-17] Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjygeyv6ojugywtcna>.

²¹ Ibid. cit. č. 18 ROUČEK, SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému – str. 812

²² Ibid. cit. č. 18 ROUČEK, SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému – str. 821

odvádění odtoku ze střechy svého domu z pozemku souseda, kterému může být užitečný k zavlažování zahrady, nebo naplnění cisterny, anebo může být užitečný i jiným způsobem. Právě tato služebnost společně se služebností okapu a svodu vody na sousední pozemek jsou jediné z kategorie domovních služebností, které se alespoň okrajově dotýkají určitého nakládání s vodou v rámci služebností.

Výčet pozemkových polních služebností je upraven v ustanovení §477 OZO. Jedná se opět o výčet, který je uváděn pouze příkladem, a tudíž je to výčet demonstrativní, kde je upraveno mimo jiné právo čerpat vodu, právo napájet dobytek a právo odvádět anebo přivádět vodu. Právo čerpat vodu je pak v OZO konkretizováno v ustanovení § 496, kde se uvádí, že společně k právu čerpat vodu náleží také právo příchodu k vodě. Toto právo na příchod však nelze připodobňovat k právu stezky, když v komentáři je přímo uvedeno, že se jedná o právo od práva stezky odlišné.²³ Samotná služebnost rozlivu ani jiný institut, který by svým obsahem konkrétně odpovídal služebnosti rozlivu stejně jako v římské právní úpravě, v OZO rovněž upraven není. Jsou zde však upraveny služebnosti, které se služebnosti rozlivu přibližují, a to tím, že je v nich upraveno právo nakládat určitým způsobem s vodou na cizím pozemku.

Právo na svod dešťové vody, které se svým způsobem také přibližuje služebnosti rozlivu, co se týče nakládání s vodou a jeho svod, respektive v případě rozlivu rozlití na služební statek, respektive pozemek, je podrobněji upraveno v ustanoveních § 490 a § 491 OZO. Tato dvě ustanovení uvádí, že pokud je zapotřebí aby k tomuto právu byl vytvořen žlab, koryto, strouha a stok, či jiná další náležející zařízení, je povinen držitel panujícího pozemku sám hradit náklady na zřízení tohoto zařízení a dále je také povinen tato zařízení udržovat ve stavu takovém, aby ulehčovali břímě služebného pozemku. Tato povinnost držitele panujícího pozemku je velmi blízká povinností, které nese vlastník panujícího pozemku při služebnosti rozlivu například v případě umístění obslužného zařízení na služebném pozemku podle platné právní úpravy.

²³ Ibid. cit. č. 18 ROUČEK, SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému – str. 867

Obdobně lze ještě uvádět právo vodovodu, které je možné ke služebnosti rozlivu připodobnit tím, že zde existuje povinnost držitele panujícího pozemku na své náklady zřídit k oprávnění svádět vodu na cizí pozemek anebo z cizího pozemku na svůj potřebné trouby, žlaby a stavidla. Míra takto zřízených zařízení potom nesmí překročit určitou mez, která je stanovena potřebou panujícího pozemku. Společně s tím je spojeno oprávnění držitele panujícího pozemku na služební pozemek vstoupit za účelem provedení práce na zařízení, jako je například čištění a údržba. Obdobné povinnosti a oprávnění má i vlastník panujícího pozemku při služebnosti rozlivu, jeli na služebném pozemku obslužné zařízení náležející k vodnímu dílu. Tato polní služebnost se služebnosti rozlivu ze své podstaty přibližuje nejvíc, neboť umožňuje držiteli panujícího statku přivádět anebo odvádět vodu přes držený služební statek.

3.3.Právní úprava v Občanském zákoníku z roku 1937

Když v roce 1918 vznikla samostatná Československá republika, došlo k takzvané formální diskontinuitě, způsobené vznikem nového státu, který odvozoval svou suverenitu z vůle lidu a nikoli panovníka jako tomu bylo doposud, ale zároveň došlo k materiální kontinuitě práva, když právní řád až na některé předpisy z Rakousko-Uherska byl recipován a nadále platil na území Čech, Moravy a Slezska.²⁴ Na území Slovenska a v Podkarpatské Rusi proběhla recepce práva uherského, které bylo podstatně více založeno na obyčejovém právu. Z hlediska občanského práva, tedy nadále na území dnešní České republiky platil OZO. V průběhu několika let se pravidelně objevovaly tendence právní předpisy změnit a upravit, tak aby odpovídaly principům Československé republiky, a aby došlo k vypuštění již zastaralých ustanovení. Zároveň byla tato snaha podporována tendencí právo v Československé republice unifikovat, neboť právo platné na území Čech, Moravy a Slezska se lišilo od práva platného na území Slovenska a v Podkarpatské Rusi.

²⁴ PAVLÍČEK, Václav: *Ústavní právo a státověda: II. díl. Ústavní právo České republiky* [online]. 1. Praha: Leges, 2012 [cit. 2021-6-10]. ISBN 978-80-87212-90-5. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:66a575a0-53e3-11e6-ab2f-005056827e52?page=uuid:c997e950-7c9b-11e6-8340-5ef3fc9ae867> str. 34

Nejblíže k rekodifikaci občanského práva bylo v roce 1937. Na bratislavském unifikačním sjezdu, který se konal právě v tomto roce se dr. Ivan Dérer jako tehdejší ministr spravedlnosti zavázal, že dojde k uzákonění nového občanského zákoníku, společně s novým občanským soudním řádem. K dokončení a projednání těchto předpisů však nikdy nedošlo, a proto vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník z 1937 (dále také „OZ 1937“) zůstal pouze ve formě konceptu, který nebyl nikdy přijat.²⁵ K nové kodifikaci občanského práva tedy došlo až o třináct let později přijetím občanského zákoníku v roce 1950.

Vládní návrh OZ 1937 obsahoval úpravu služebností v ustanoveních § 260 až § 324. Oproti úpravě v OZO však neobsahoval tak obsáhlé definice jako tomu bylo v OZO. Důvodem pro to byla snaha vyvarovat se přespříliš širokému pojetí definice, které by skutečně neodpovídalo služebnostem, ale vztahovalo by se například i na jiná práva, jako třeba v případě OZO práva uživatelů. OZ 1937 definoval věc v právním smyslu v ustanovení § 80, a to jako vše co je odlišné od člověka a slouží potřebě lidí. Tato úprava také předpokládá, že lze vlastnit věci hmotné, ale vedle věcí hmotných lze podle tohoto vládního návrhu vlastnit i věci nehmotné.²⁶

Stejně jako v OZO tak i OZ 1937 rozděloval služebnosti na služebnosti pozemkové a osobní. Jestliže bylo oprávnění spojeno s vlastnictvím panujícího pozemku, jednalo se o pozemkovou služebnost. Pozemkové služebnosti byly následně rozděleny na domovní a polní, stejně jako tomu bylo v OZO. Oproti OZO však OZ 1937 již nestanovuje kritérium povahy panujícího pozemku, podle které by se určilo, zda se jedná o domovní nebo polní služebnost. OZ 1937 vyjmenovával několik obvyklejších domovních a polních služebností. Mezi služebnosti domovní dotýkající se nakládání s vodou řadil OZ 1937 v domovních služebnostech v ustanovení § 263 například právo svádět okapovou vodu na cizí pozemek a právo svádět a lít vodu a splašky

²⁵ VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8 str. 424

²⁶ SALÁK, Pavel. *Historie osnovy Občanského zákoníku z roku 1937: inspirace, problémy a výzvy*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. ISBN 978-80-210-8828-3. str. 56

na sousední pozemek. Z řad polních služebností ve stejném duchu vyjmenovává OZ 1937 v ustanovení § 265 například právo čerpat vodu a právo přivádět a odvádět vodu.²⁷

Stejně tak jako předchozí právní úprava, ani OZ 1937 výslovně neuváděl služebnost rozlivu. Druhy služebností uvedené ve vládním návrhu byly však demonstrativní, a tedy nebyla vyloučena možnost smluvně si sjednat práva a povinnosti mezi vlastníky panujícího pozemku a služebného pozemku, která by ve své podstatě obsahem odpovídala některým ujednáním týkajících se služebnosti rozlivu.

3.4. Právní úprava v Občanském zákoníku z roku 1950

Občanský zákoník č. 141/1950 Sb., ze dne 25. října 1950 (dále jen „OZ 1950“), který nabyt účinnosti dne 1.1.1951 přinesl poměrně velké změny oproti předchozí právní úpravě. Jak již bylo uvedeno výše na území Čech, Moravy a Slezska až do přijetí OZ 1950 platil již poměrně zastaralý OZO. Vezme-li se v potaz, že od přijetí OZO, tedy od roku 1811 do přijetí OZ 1950, uplynulo téměř 140 let, je zcela logické, že muselo dojít k určitému posunu v rámci kodifikace, aby platná právní úprava odpovídala pokroku, který se za tak dlouhou dobu odehrál. Dále je nutné k pochopení některých ustanovení, znát také politický kontext, který na území Československé republiky panoval. Lze jednoznačně uzavřít, že na znění OZ 1950 měl vliv nástup komunistického režimu a celková koncepce pak byla ovlivněna tezemi marxismu-leninismu.²⁸

OZ 1950 definoval věc v právním smyslu v ustanovení § 23, tedy hned na začátku, a to jako ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly, které slouží k lidské potřebě. Ohledně věcných břemen pak OZ 1950 nepřevzal právní úpravu, která byla dosud upravena v OZO, a která vymezovala rozdíl mezi služebnostmi a reálnými břemeny.

²⁷ Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. In: Praha: Národní shromáždění ČSR. Senát, 1937.

²⁸ KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*[online]. Praha: Linde, 2009 [cit. 2021-5-22]. ISBN 978-80-7201-741-6. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:a8c78fd0-cc69-11e3-aec3-005056827e52?page=uuid:1d64f0f0-db09-11e3-94ef-5ef3fc9ae867>, str. 521

Podle důvodové zprávy bylo toto rozdělení považováno čistě za formální a akademické bez nějakého výrazného ovlivnění hospodářského života. OZ 1950 se tedy odchyluje od předešlé úpravy a namísto služebností a reálných břemen zavádí nový institut věcných břemen, která nejsou ani dřívějšími služebnostmi, ani dřívějšími reálnými břemeny, nýbrž právním institutem novým, obsahem i formou, institutem je všechny nahrazujícím²⁹ Věcná břemena jsou v OZ 1950 upravena v části třetí – práva věcná, kde se jim věnuje hlava devátá. V ustanovení § 166 OZ 1950 je definováno že „*věcná břemena omezují vlastníka věci ve prospěch někoho jiného, a to tak, že vlastník je povinen buď něco trpět, nebo se něčeho zdržet anebo něco činit*“³⁰ Tyto povinnosti působily in rem, byly tedy spojeny s věcí natolik, že přecházely s vlastnictvím věci. Vzhledem k obsahu tohoto nového institutu spočívajícím v povinnosti něčeho se zdržet, něco trpět anebo něco činit, lze dovodit, že i přestože formálně neexistuje rozdělení na služebnosti a reálná břemena, materiálně se nový institut věcných břemen tomuto členění stále přibližuje s tím, že by se dalo říct, že toto původní rozdělení sloučil v jeden termín, neboť povinnost něco trpět či se zdržet obsahově odpovídá služebnostem a povinnost něco činit obsahově odpovídá reálným břemenům.³¹

OZ 1950 poté každému samostatnému věcnému břemenu přiřadilo určité právo, které takovému břemenu odpovídalo. Takové právo pak zpravidla působilo buď in personam anebo in rem. Pokud působilo in rem, bylo právo spojeno s vlastnictvím určité nemovitosti a při změně vlastníka takové nemovitosti přecházelo na nového vlastníka. Pokud právo působilo in personam, pak se vztahovalo pouze k takové osobě a bylo nepřevoditelné a nepřecházelo ani na právního nástupce.³²

²⁹ BRADÁČ, Albert. *Věcná břemena od A do Z: aktualizované vydání ...* Praha: Linde, [2001] -. Praktická právní příručka. ISBN 978-80-7201-761-4. str. 24

³⁰ Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

³¹ Ibid cit. č. 29 BRADÁČ. *Věcná břemena od A do Z* – str. 24

³² Ibid cit. č. 29 BRADÁČ. *Věcná břemena od A do Z* – str. 25

V OZ 1950 však ale nedošlo k vymezení jednotlivých druhů věcných břemen a tuto úpravu nechává OZ 1950 holou. Lze tudíž dovozovat, že existenci jednotlivých druhů věcných břemen ponechal ve smluvní dispozici stran, které mezi sebou takový vztah chtěli upravit. Jediné vodítko pak lze spatřit v ustanovení § 166 OZ 1950, kde je vymezena prospěšnost takového smluvního vztahu. Takováto prospěšnost je nadto považována za podstatnou náležitost věcných břemen podle OZ 1950.³³ Z toho lze dovodit, že podle úpravy v OZ 1950, bylo možné smluvně si sjednat věcné břemeno odpovídající služebnosti rozlivu, a to i v takovém rozsahu, jak to upravuje OZ, musela by však být dodržena podmínka ohledně prospěšnosti takového věcného břemene. Vzhledem k charakteru doby by však s největší pravděpodobností taková věcná břemena odpovídající služebnosti rozlivu nevznikala na základě smluvního ujednání stran, ale spíše by vznikala buď úředním výrokem anebo přímo ze zákona.

Úředním rozhodnutím vznikala věcná břemena zpravidla při rozdělení společné věci, ale také při procesu vyvlastnění. Takové věcné břemeno pak vzniklo právní mocí rozhodnutí. Oproti tomu mohlo vzniknout vedle smluvního principu a úředního rozhodnutí, také přímo ze zákona, a to v souvislosti s věcným břemenem blízkým služebnosti rozlivu ze zákona č. 93/1869 ř. z., případně pak později ze zákona č. 11/1955 Sb., o vodním hospodářství (dále jen „zákon o vodním hospodářství“).

3.5. Právní úprava v Občanském zákoníku z roku 1964

Na počátku šedesátých let minulého století došlo k poměrně obsáhlým rekodifikačním pracím nejen v občanském právu hmotném, ale i v dalších právních oblastech. Dne 26. února 1964 byl přijat zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ 1964“). Pakliže u OZ 1950 konstatujeme výrazné ovlivnění tezemi marxismu – leninismu, pak u OZ 1964 je možné prohlásit, že tento zákoník byl programově zdeformovaný. Zároveň může být OZ 1964 označen za velmi kuriózní

³³ Ibid cit. č. 29 BRADÁČ. Věcná břemena od A do Z – str. 25

občanský zákoník v historii kontinentálního práva.³⁴ Během kodifikace občanského práva i vzhledem k přístupu socialistických zemí k vlastnictví, zákonodárce předpokládal, že věcná břemena a jejich význam bude ubývat a klesat. Poměrně obsáhlá škála institutů, které byly doposud považovány za tradiční a o které se opírala pomyslná kostra občanského práva, byla buď kompletně vynechána anebo byla upravena jen velmi okrajově. Mezi tyto instituty, které byly v OZ 1964 zcela omezeny nebo vypuštěny jsou řazeny například držba a vydržení, nájemní smlouva a v neposlední řadě také služebnosti.³⁵ Výsledek tohoto předpokladu se pak v případě služebností následně v OZ 1964 projevil tak, že věcná břemena a jejich právní obsah byl upravena pouze ve dvou ustanoveních, která ani nebyla příliš obsáhlá. Tato ustanovení se dokonce nacházela až v části osmé OZ 1964, kde byla obsažena závěrečná ustanovení. První ustanovení dotýkající se věcných břemen bylo ustanovení § 495 OZ 1964, kde bylo upraveno v odstavci prvním, že věcná břemena mohou vznikat jen ze zákona a následně, že přecházejí s vlastnictvím věci. Pojem věcných břemen byl pak vymezen ve stejném ustanovení v odstavci třetím, kde byla věcná břemena popsána tak, že omezují vlastníka věci tím, že je něco povinen trpět, činit anebo se něčeho zdržet. Druhé ze zmíněných ustanovení bylo ustanovení § 506, které v odstavci prvním obsahuje přechodné ustanovení a v odstavci druhém pak následně způsob omezení případně rovnou zániku věcného břemene z důvodu změnou poměrů vzniklého hrubého nepoměru mezi věcným břemen a výhodou oprávněného, za předpokladu, že pro změnu poměrů nelze spravedlivě trvat na věcném plnění.³⁶

³⁴ Ibid. cit. č. 28 [cit. 2021-5-22]. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:a8c78fd0-cc69-11e3-aec3-005056827e52?page=uuid:1d64f0f0-db09-11e3-94ef-5ef3fc9ae867>, str. 521

³⁵ Ibid. cit. č. 28 [cit. 2021-5-22]. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:a8c78fd0-cc69-11e3-aec3-005056827e52?page=uuid:1d64f0f0-db09-11e3-94ef-5ef3fc9ae867>, str. 522

³⁶ FIALA, Josef. Věcná břemena [online]. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1989 [cit. 2021-5-21]. ISBN 80-210-0064-3. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:bc22c9c0-31a9-11e7-a38c-005056827e51?page=uuid:5b188b00-4a00-11e7-aac4-005056827e51>, str. 37

Podstatným rozdílem tedy oproti předchozí právní úpravě, je možnost vzniku pouze ze zákona. Vzhledem k velmi úzkému pojetí právní úpravy této poměrně obšírné oblasti docházelo následně k obsáhlému využití často velmi extenzivního výkladu pojmu „ze zákona“. Logicky docházelo tímto způsobem k takovému výkladu, že pojem ze zákona byl myšlen buď *largo sensu* ve smyslu na základě zákonného zmocnění neboli na základě zákona, anebo *stricto sensu* na základě přímo v zákoně vyjmenovaných situací. Ohledně výkladu *largo sensu* vznikaly jisté pochybnosti, neboť vyvstávala otázka, zda je tento výklad v souladu s původním úmyslem zákonodárce, protože pokud by zákonodárce chtěl umožnit vznik na základě zákonného zmocnění, s největší pravděpodobností by tento způsob přímo do zákona zapracoval. Ostatně k tomuto závěru někteří odborníci z akademické obce odkazovali na srovnání s OZ 1950, kde právě zákonodárce počítal s dvojí formou zákonného vzniku, když výslovně upravil, že mohou věcná břemena vznikat přímo zákonem anebo úředním výrokem, tedy ze zákona *largo* i *stricto sensu*.³⁷ I přestože zákonodárce v ustanovení § 506 OZ 1964 tvrdí, že vzniklá věcná břemena před účinností OZ 1964 nezanikají a řídí se ustanovením § 495, je nutné brát v potaz i další zákony, které taktéž věcná břemena alespoň částečně upravují. Příkladem toho je zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, který stanoví v ustanovení § 396 že dnem nabytí majetku do státního sociálního vlastnictví zanikají na takovém majetku věcná břemena.

Vzhledem k tomu, že původní verze OZ 1964 byla poměrně záhy považována za nezdařilou, bylo nutné občanské právo upravit obšírněji, tak aby nemuselo docházet často k extenzivním výkladům. OZ 1964 byl proto mimo jiné později novelizován poměrně obsáhlou novelou č. 131/1982 Sb., která byla poměrně ve velké míře inspirována právní úpravou obsaženou v OZ 1950, a která znovu zavedla mimo některých institutů, které byly v původním znění OZ 1964 vynechány, další způsoby vzniku věcných břemen, a to na základě smlouvy, závětí, rozhodnutím oprávněného orgánu nebo i vydržením.

³⁷ Ibid cit. č. 36 [cit. 2021-5-21]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:bc22c9c0-31a9-11e7-a38c-005056827e51?page=uuid:5b188b00-4a00-11e7-aac4-005056827e51>, str. 38

Další poměrně obsáhlá následující novela č. 509/1991 Sb., účinná od 1.1.1992 v tomto pojetí zavedeném novelou č. 131/1982 Sb., pokračovala a navázala na ni.³⁸

Již zmíněnou novelou č. 131/1982 Sb., byly do OZ 1964 vloženy § 135b a §135c, které mají společné označení „Věcná břemena“. Ustanovení § 135b popisuje obsah věcných břemen a to tak, že věcná břemena jsou omezena především na věci nemovité, když práva z věcných břemen plynoucí jsou spojena s vlastnictvím nemovitosti, případně s osobním užíváním pozemku anebo náležejí určité osobě. Věcná břemena podle této novely, jak již bylo zmíněno byla inspirována OZ 1950, tomu odpovídá v podstatě už odstavec první § 135b, kde je uvedeno, že věcná břemena omezují vlastníka případně uživatele nemovitosti jako osoby povinné ve prospěch oprávněné osoby, a to tím že povinné osoby se musí něčeho zdržet, nebo jsou povinni něco trpět anebo jsou povinni něco konat. Rozdíl od dřívější právní úpravy lze nalézt však i zde, a to zejména v tom, že věcné břemeno je navázáno na existenci oprávněné osoby, nikoli však na vlastnictví oprávněné osoby k nemovitosti sousedící s nemovitostí ve vlastnictvím osoby povinné. V ustanovení §135c jsou pak uvedeny vedle vzniku ze zákona znovu zavedené způsoby, jako je vznik písemnou smlouvou, nebo na základě závěti. Zákonodárce i v reakci na dosavadní obsáhlou praxi s extenzivním výkladem pojmu „ze zákona“ přímo výslovně vložil do právní úpravy vznik i na základě rozhodnutí oprávněného orgánu.

Právní úprava služebností, respektive obecně věcných břemen byla tedy v OZ 1964 velmi omezená a následně ani po novele č. 131/1982 Sb., ani po novele č. 509/1991 Sb., neobsahovala podrobnou úpravu věcných břemen a zůstala velmi strohá. Po novele č. 509/1991 Sb., byla úprava obsažená v ustanoveních § 151n až 151p a popisovala v podstatě jen stručné vymezení pojmu a následně vznik a zánik věcných břemen. Vymezení pojmu v ustanovení § 151n odstavci prvním byla však natolik obecná, že v zásadě nevyklučovala možnost vzniku téměř jakéhokoli věcného břemene,

³⁸ ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, ŠKÁROVÁ, HULMÁK a kol. *Občanský zákoník I, II, 2. vydání* [online]; Nakladatelství C. H. Beck, 2009; pp §151n–151p. [cit. 2021-5-21] Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwpk5tlgqxhg2zsga#>

kteřé odpovídaló obecné charakteristice v tomto ustanovení. Vzhledem k této úpravě tak docházelo v praxi k jejímu častému využití a byla zřizována různá věcná břemena podle hospodářských potřeb oprávněných osob, mezi které spadalo i velmi časté používané věcné břemeno čerpání vody.³⁹ V podstatě tedy v teoretické rovině nic nebránilo ani tomu, aby došlo ke vzniku služebnosti rozlivu. Jako taková však nikde v OZ 1964 upravena nebyla, a to ani po novelizačních procesech.

Vedle OZ 1964 však existoval i zákon o vodním hospodářství. Zákon o vodním hospodářství upravoval ve své části šesté správu vodohospodářských děl a zařízení. Dále také upravoval právo vstupu na cizí nemovitost za účelem provedení průzkumu a prací sloužících účelům vodního hospodářství, včetně výkonu dozoru na vody, vodohospodářská díla apod. Tato úprava předcházela dnešní úpravě ohledně území určených k řízeným rozlivům povodní a tím tedy i služebností rozlivu.

4. Služebnost rozlivu v občanském zákoníku

4.1. Věcná práva

Dne 1.1. 2014 nabyl účinnosti občanský zákoník ze dne 3.2.2012. Tímto zákoníkem byla provedena rekodifikace občanského práva. Věcná práva jsou v občanském zákoníku řazena v části třetí, která nese název absolutní majetková práva a v této třetí části jsou upravena hned v hlavě druhé. Absolutní majetková práva jsou taková práva, která působí erga omnes, neboli vůči každému, pakliže přímo zákon nestanoví něco jiného. Stanovení toho, která majetková práva jsou absolutní a která relativní, nevychází z libovolné úvahy zákonodárce. Zejména pak právo vlastnické je absolutní již ze samotné povahy věci, neboť jako čistě relativní právo si jej nelze představit. Stejným způsobem si pak nejde představit vzájemná práva účastníků například ze smlouvy kupní nebo ze smlouvy o dílo

³⁹ KABELKOVÁ, Eva. *Věcná břemena v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-461-2 str. XIII

jako absolutní. Dispozice úvahy zákonodárce o tom, jaké právo působí absolutně, je potom poměrně omezený.⁴⁰

Věcná práva jakožto absolutní majetková práva tvoří jednu z podstatných částí občanského zákoníku, už jen z toho důvodu, že se tento institut v praxi objevuje velmi často. Podstata těchto věcných práv tkví v tom, že osoba oprávněná má prostřednictvím těchto práv možnost v rámci zákona sama vykonávat přímé, ba dokonce bezprostřední právní panství nad samostatně vymezenou věcí bez zprostředkování osobou od oprávněné osoby odlišnou.⁴¹ Právě tímto nerušeným přímým bezprostředním výkonem práv dochází k zajištění právní jistoty a obecnému uspokojování životních potřeb společenství.

Mezi základní charakteristické rysy věcných práv patří, že se jedná o majetková práva, která jsou absolutní a působí tedy erga omnes, dále že všechny ostatní osoby jsou povinny zdržet se jakéhokoli zásahu do výkonu práv oprávněné osoby, anebo takový výkon práv alespoň strpět. Základním předmětem, ke kterému jsou věcná práva vázána jsou tedy věci. Věc v právním smyslu podle ustanovení § 489 OZ vnímáme oproti předchozím právním úpravám v OZ 1950 a OZ 1964 širěji tedy nejen jako věci hmotné ať již movité, nemovité a také i přiměřeně i ovladatelné přírodní síly, ale zároveň i jako věci nehmotné, tím jsou myšleny například zejména pohledávky, stejně tak i jiné věci nehmotné podstaty jako jsou ochranné známky, průmyslové vzory, patenty a spoustu dalších, které jsou odlišné od osoby člověka a spočívají ve sloužení lidským potřebám.⁴² Vzhledem k podstatě výkonu věcných práv je však nutné vnímat pojem věci poněkud v užším smyslu a proto zákonodárce zakotvil ustanovení § 979 OZ, ve kterém je stanoveno, že ustanovení hlavy druhé, tedy věcných práv se mohou na hmotné a nehmotné věci aplikovat jen potud, připouští-li to jejich povaha a zároveň pokud není

⁴⁰ SPÁČIL, Jiří. *Věcná práva: věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-711-8 str. 6

⁴¹ Ibid cit. č. 1 DVOŘÁK, ŠVESTKA, ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné* – str. 19

⁴² Ibid cit. č. 1 DVOŘÁK, ŠVESTKA, ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné* – str. 20

zákonem výslovně ustanoveno něco jiného. V této souvislosti se zpravidla pojímá o tom, že věcná práva na věci tzv. lpí, neboť jsou od věci neoddělitelná.

Na začátku části třetí občanského zákoníku je v § 977 upraven tzv. numerus clausus věcných práv, který stanovuje, že určení, jaká konkrétní majetková práva jsou absolutní může být stanoveno pouze zákonem. Z toho důvodu právní teorie uznává, že v případě věcných práv upravených v občanském zákoníku se pojímá o taxativním výčtu neboli o výčtu uzavřeném. Z toho tedy plyne, že osoby v soukromém právu si mezi sebou nemohou svým právním jednáním rozšířit počet typů a další druhy věcných práv nad rámec, který je stanovený zákonem.⁴³

V neposlední řadě je nutné zmínit ustanovení § 978 OZ, které stanoví, že v případě věcných práv se jedná o úpravu kogentní. To v praxi znamená, že osoby soukromého práva se sice mohou v rámci svého jednání odchýlit od právní úpravy stanovené v občanském zákonem, avšak aby bylo možné tímto odchýleným jednáním dosáhnout účinků vůči třetím osobám, je nutné, aby to bylo zákonem výslovně připuštěno.

4.1.1. Věcná práva k věci cizí

Panství nad věcí se rozlišuje do dvou základních kategorií podle jejich obsahu. Obsah takového panství spočívá buď v přímém bezprostředním výkonu svých práv dle své vlastní vůle, a to nad individuálně určenou věcí ve svém vlastnictví, anebo ve výkonu takových práv zvláště určitým a vymezeným způsobem nad věcí cizí. Z důvodu tohoto rozlišení pak teorie hovoří o tom, že věcná práva tvoří v základu dvě nestejnorodé skupiny, které ač mají obdobné základní znaky se od sebe zásadně liší. Tyto dvě základní nestejnorodé skupiny jsou právo vlastnické a věcná práva k věci cizí.⁴⁴

⁴³ Ibid cit. č. 1 DVORÁK, ŠVESTKA, ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné* – str. 20

⁴⁴ KNAPPOVÁ, Marta, Jiří ŠVESTKA a Viktor KNAPP. *Občanské právo hmotné: 1. Obecná část; Věcná práva*[online]. Praha: Codex, 1997 [cit. 2021-6-5]. ISBN 80-85963-31-0. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:0ae14310-526c-11e7-bfb1-005056827e52?page=uuid:8073fcf0-7902-11e7-89ee-5ef3fc9ae867> str. 198

Pro skupinu s bezprostředním výkonem práv zvláště určitým a vymezeným způsobem nad cizí věcí pak platí, že zakládají osobě oprávněné právo v rámci stanoveném zákonem nad takovou služebnou věcí vykonávat bezprostřední právní panství. Osobou oprávněnou se v tomto případě rozumí osoba, jež není vlastníkem služebné věci. Výkon bezprostředního právního panství nelze vnímat jako neomezené, tak jak je tomu například v případě vlastnictví, ale právě a pouze v takovém rozsahu ve kterém je to oprávněné osobě věcným právem dovoleno.⁴⁵ Věcná práva k věci cizí nemají v rámci evropských států stejný rozsah, neboť vývoj věcných práv k věci cizí měl a má nejen v evropských státech určité zvláštnosti. Úprava věcných práv k věci cizí je tedy rozlišná a vždy se v rámci každého státu musí vycházet z platných soukromoprávních předpisů v daném státě. Občanský zákoník taxativně upravuje seznam typů věcných práv k věci cizí, když mezi věcná práva k věci cizí řadí: právo stavby (§ 1240 a násl. OZ), věcná břemena (§ 1257 a násl. OZ), zástavní právo (§ 1309 a násl. OZ) a zadržovací právo (§ 1395 a násl. OZ). Pro účely pochopení a rozebrání služebnosti rozlivu, kterým se tato diplomová práce zabývá se tato práce z výše uvedených skupin věnuje pouze věcným břemenům, tedy ustanovením § 1257 a násl. OZ v občanském zákoníku.

4.2. Věcná břemena

Jak již bylo uvedeno výše, při deskripci věcných břemenech je nutné uvědomit si, že se jedná o podkategorii věcných právech k věci cizí. Výkon práv spjatých s věcnými břemeny tkví v tom, že vlastník je povinen umožňovat oprávněnému vymezené plnění, a to buď mu něco dávat (*dare*), nebo něco konat (*facere*), či něco trpět (*pati*), případně se zdržet (*omittere*) něčeho, co by v jiném případě jako vlastník konat mohl.⁴⁶ Rozlišují se dva základní typy, když prvním typem jsou taková věcná břemena, která jsou zřízena ve prospěch osoby tzv. *in personam* a druhá jsou zřízena ve prospěch každého vlastníka jiné věci tzv. *in rem*. Věcná břemena *in rem* jsou tedy pevně svázána s panující věcí, u které následně oprávnění z věcného břemene přechází na každého dalšího

⁴⁵ Ibid cit. č. 1 DVORÁK, ŠVESTKA, ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné – str. 24

⁴⁶ Ibid cit. č. 40 SPÁČIL. Věcná práva: věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku – str. 175

vlastníka takové panující věci. Důvod, proč jsou věcná břemena v praxi tak nezbytná, vychází z hospodářského hlediska, neboť přináší větší právní jistotu a zároveň snazší zabezpečení do budoucna. Vzhledem k tomu, že věcná břemena in rem přechází na každého dalšího vlastníka věci, je patrné, že se tím eliminuje velké množství případů, kdy by u dalšího nového vlastníka nemuselo být zcela jisté, zda se podaří věcné břemeno vůbec sjednat, neboť by bylo ohroženo vyjednávacím procesem. Z hospodářského aspektu poskytují věcná břemena dokonalejší využití věci, často zejména nemovitých, a dodávají oprávněné i povinné osobě právní jistotu, že taková práva a povinnosti z nich vzešlá nebudou ohrožena případnou změnou vlastnictví ať již věci zatížené nebo věci panující.⁴⁷

Nehmotnými věcmi, jeli to z jejich povahy přípustné, mohou být i práva jako taková. Občanský zákoník řadí věcná práva k věci cizí, respektive věcná břemena mezi věci nehmotné. V situaci, kdy věcná břemena zatěžují nemovitou věc, nahlížíme na ně též jako na věci nemovité. Z toho důvodu lze dovodit, že předmětem držby a případného vydržení mohou být právě i věcná břemena, jakožto věci nehmotné. V takovém případě se na ně v takových situacích budou aplikovat ustanovení ohledně držby.

V občanském zákoníku se zákonodárce drží klasického rozdělení věcných břemen na služebnosti neboli *servitutes* a na reálná břemena. Služebnosti jsou věcná břemena, ze kterých povinné osobě, tedy vlastníkovi zatížené, respektive služebné věci plyne povinnost něco strpět nebo se něčeho zdržet, tedy nekonat něco, co by v jiné situaci jako vlastník konat mohl. Platí zde latinská poučka *servitus in faciendo consistere nequit* neboli služebnost nemůže spočívat v konání.⁴⁸ Služebnosti tedy spočívají v již zmíněném *pati* a *omittere* a není samo z jejich podstaty možné, aby se vztahovali k *dare* či *facere*. V tom se zejména rozlišují od reálných břemen, která naopak spočívají právě v *dare* či *facere*. Reálná břemena totiž spočívají právě v povinnosti oprávněnému poskytovat určité plnění. Zda se jedná o služebnost nebo o reálné břemeno se pak posuzuje zejména podle obsahu a charakteru hlavního plnění, jaké je v rámci věcného břemene ujednáno.

⁴⁷ Ibid cit. č. 40 SPÁČIL. Věcná práva: věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku – str. 176

⁴⁸ Ibid cit. č. 40 SPÁČIL. Věcná práva: věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku – str. 176

Toto rozlišení však nemusí být vždy zcela jednoznačně určitelné, protože vedle hlavního plnění mohou obsahovat i plnění vedlejší. Takovým vedlejším plněním může být u služebností například povinnost vlastníka služebné věci o služebnou věc pečovat a udržovat ji v takovém stavu, aby mohla být nadále užívána k hlavnímu plnění. Tato vedlejší činnost může spočívat v konání, avšak vzhledem k tomu, že se stále jedná pouze o vedlejší plnění není tím vytvořena překážka, na jejímž základě by se zakládalo reálné břemeno anebo která by bránila charakteru služebnosti.

Obecným pravidlem je, že subjekty v právním vztahu při věcných břemenech jsou dva, a to osoba oprávněná a osoba povinná. Občanský zákoník ovšem zmiňuje i některé možné výjimky z tohoto obecného pravidla. Zákon jednak umožňuje vlastníkov, aby zatížil svůj vlastní pozemek služebností ve prospěch dalšího vlastního pozemku. Tento postup je zakotven v ustanovení §1257 odst. 2 OZ. Z ustanovení § 1301 zároveň vyplývá, že dojde-li ke spojení vlastnictví panující a služebné věci v jedné osobě, nedochází tím k zániku služebnosti. Tato ustanovení však zobrazují pouze výjimku z obecného pravidla, které říká, že věc je zpravidla zatížena služebností ve prospěch jiného.⁴⁹

4.3.Pozemkové služebnosti

Pozemkové služebnosti jsou zřízeny ve prospěch určitého pozemku, takže oprávněnou osobou z pozemkové služebnosti se stává jakýkoli i budoucí vlastník takového pozemku. V podstatě by bylo možné pozemkovou služebnost připodobnit k příslušenství pozemku, avšak na rozdíl od příslušenství, taková služebnost není samostatně převoditelná a převodu lze dosáhnout pouze převedením celého pozemku. Vzhledem k provázání služebnosti s konkrétním pozemkem, nelze toto oprávnění ze služebnosti přenášet na pozemek jiný, tuto situaci ostatně upravuje zákonodárce

⁴⁹ SPÁČIL, Jiří a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013 ISBN 978-80-7400-499-5 str. 909

v ustanovení §1265 odst.1 OZ.⁵⁰ Oprávněným subjektem je tedy vlastník pozemku, avšak může nastat situace, že neplatí superficiální zásada a na pozemku je budova, která není součástí pozemku, pak v takovém případě lze aby oprávněným subjektem byl i vlastník takové budovy, neboť na takovou stavbu se v takovém případě nahlíží jako na samostatnou nemovitou věc. Ustanovení o pozemkových služebnostech, zřízených ku prospěchu takové budovy se budou aplikovat, bude-li to v souladu s jejich povahou.⁵¹

I přestože okruh subjektů je zcela jasně vymezen, neznamena to nutně, že pouze takto určité vymezené subjekty budou osobami, které služebnost jako takovou skutečně využívají. Typickým příkladem je služebnost cesty, když zřízenou služebnost cesty skutečně využívá jak osoba oprávněná, tak ale i ostatní osoby, které jdou za osobou oprávněnou přes služební pozemek. V takovém případě ovšem nejde o rozšíření subjektů, kteří by mohli být osobou oprávněnou z takové služebnosti. Stále je to pouze vlastník panujícího pozemku, kdo je oprávněným subjektem a je to právě on kdo i v případě návštěvy, kdy za ním přes služební pozemek jde třetí osoba, je osobou využívající své právo plynoucí ze služebnosti cesty. Třetí osoba pak odvozuje využití právo užít cestu právě od existence takového oprávnění pro oprávněnou osobu.⁵²

Nezbytné je v případě pozemkových služebností zmínit úpravu obsaženou v ustanovení § 1264 OZ, kde zákonodárce zakládá, jakousi mez spočívající v míře oprávnění a povinností z pozemkové služebnosti plynoucích. V odstavci prvním tohoto ustanovení je zakotveno, že v případě, kdy není míra služebnosti určena, rozhoduje

⁵⁰JUDr. Bc. Zakouřilová, K. Přejchod práv a povinností ze služebnosti při změně osoby oprávněného či povinného, 2020. Přejchod práv a povinností ze služebnosti při změně osoby oprávněného či povinného. [cit. 2021-5-23] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/prechod-prav-a-povinnosti-ze-sluzebnosti-pri-zmene-osoby-opravneneho-ci-povinneho-111807.html>

⁵¹ SPÁČIL, Jiří, Michal KRÁLÍK a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*, 2. vydání [online]. C. H. Beck, 2021 [cit. 2021-5-27]. §1257 Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpwk5tlgi3s443cl4zdamjsl44dsx3qmyytenrq#>.

⁵² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.8.2018, sp. zn. 22 Cdo 1870/2018

v takovém případě potřeba panujícího pozemku. Předpokládá se, že ve většině situací bude míra služebnosti upravena v právním jednání, kterým je zřízena anebo že bude upravena přímo ze zákona.⁵³ Nicméně i tak může nastat situace, kdy míra služebnosti upravena nebude a pak nastupuje postup určení takové míry podle objektivního posouzení potřeb panujícího pozemku. Toto posouzení bude vycházet ze zásady přiměřenosti a zároveň úzce souvisí s ustanovením § 1258 OZ, kde je zakotveno, že není-li obsah či rozsah služebnosti stanoven a nelze-li posoudit ani podle místních zvyklostí, má se za to, že rozsah a obsah takové služebnosti bude právě s ohledem na zásadu přiměřenosti spíše menší než větší.⁵⁴

V souvislosti s pozemkovými služebnostmi dochází mimo jiné k označení služebností jako tzv. zákonných věcných břemenech. Zákonná věcná břemena jsou taková, která jsou zřízena na základě zákona, a to v zákonem vymezených případech. K takovému vzniku není za potřebí rozhodnutí nějakého orgánu. Taková věcná břemena mají specifický režim upravovaný veřejnoprávními předpisy na jejichž základě byla zřízena.⁵⁵ Označení zákonná věcná břemena je převzato z OZ 1964 a rozumí se tím ta věcná břemena, která mají určitou veřejnoprávní povahu a řídí se především zákonem. Občanskoprávní povaha se u nich pak užije pouze v situaci, kdy nějaký prvek není v příslušném zákoně upraven.⁵⁶

⁵³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.4.2006, sp.zn. 22 Cdo 328/2005

⁵⁴ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 104

⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 25.1.2005 sp. zn. Pl. ÚS. 25/04

⁵⁶ Ibid cit. č. 40 SPÁČIL. Věcná práva: věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku – str. 187

4.3.1. Služebnost inženýrské sítě

Vzhledem k povaze služebnosti inženýrské sítě a dále také vzhledem k ustanovení § 1273 odst. 3 OZ je důležité při služebnosti rozlivu brát v potaz i právní úpravu právě služebnosti inženýrské sítě. Ustanovení § 1273 odst. 3 OZ stanovuje, že ustanovení § 1267 odst. 3. a § 1268 se použijí v souvislosti se služebností rozlivu obdobně.

Služebnost inženýrské sítě podle ustanovení § 1267 odst. 1 OZ zakládá právo vlastním, vhodným a bezpečným způsobem zřídit na služebném pozemku nebo přes služební pozemek vést vodovodní, kanalizační, energetické nebo jiné vedení, provozovat je a udržovat je. Tato služebnost spočívá vedle zřízení a vedení inženýrské sítě přes služební pozemek také v povinnosti vlastníka služebného pozemku zdržet se všeho, co by mohlo vést k ohrožení inženýrské sítě. Dále spočívá služebnost inženýrské sítě v povinnosti umožnit oprávněné osobě vstup na služební pozemek za účelem prohlídky, provedení opravy anebo údržby zřízené inženýrské sítě.

Problematika spojená s tímto institutem, respektive spojená se vztahem provozovatele inženýrské sítě a vlastníků pozemků, dotčených její výstavbou, vychází již z industriálního období. Na území české republiky byla tato problematika upravována už v dekretu dvorní kanceláře ze dne 25.1.1847, který upravoval státní regál na provoz telegrafního vedení.⁵⁷

Služebnost inženýrské sítě je však v OZ zavedena jako nová právní úprava, která byla doposud považována především jako veřejnoprávní institut regulovaný zejména veřejnoprávními normami. Právní úprava v OZ zavedla služebnost inženýrské sítě nově i zcela jako soukromoprávní institut. Již v OZO se pojímalo o takzvaných zákonných služebnostech, které obsahovaly negativní povinnost vlastníka služebného pozemku, spočívající v povinnosti něco opomíjet a něco strpět. Takovéto povinnosti pak často nebyly reflektovány v subjektivním právu žádné osoby. Byly to zpravidla oprávnění plynoucí ze správních předpisů, jako byly například zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (dále jen „horní zákon“), nebo zákon č. 254/2001 Sb.,

⁵⁷ Ibid cit. č. 49 SPÁČIL a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva – str. 958

o vodách a o změně některých zákonů (dále jen „vodní zákon“). Právě z tohoto důvodu byly tyto služebnosti nazývány jako zákonné služebnosti. Řadila se mezi ně i oprávnění všeužitečných elektrických podniků. Tato omezení však OZO přímo neupravoval.⁵⁸

Inženýrskou sítí se v podstatě rozumí konkrétní vedení věcí jako jsou potrubí a kabely, energetické nebo spojovací, pod které pak subsumujeme například vodovodní potrubí, telefonní kabely, plynové potrubí a podobně. Při zaměření se na inženýrské sítě z hlediska právního, nahlíží se na ně jako na stavbu vytvářející infrastrukturu území. Podle ustanovení § 509 OZ pak platí, že inženýrské sítě jako takové nejsou součástí pozemku. Definice veřejné infrastruktury je upravena například v zákoně č. 183/2006, o územním plánování a stavebním řádu (dále jen „stavební zákon“), a to konkrétně v ustanovení § 2 odst. 1 písm. m), kde je obecně zakotveno, co se takovou veřejnou infrastrukturou rozumí. Dle důvodové zprávy je pojetí služebnosti inženýrské sítě jakožto soukromoprávního institutu v OZ pojato, jako ekvivalent k veřejnoprávnímu zakotvení, které podle zákonodárce nechává určitou oblast v praxi neupravenou. Z toho důvodu je podle důvodové zprávy nutné, aby existovala podrobnější úprava v soukromoprávním předpisu, která má vyplnit mezery v praxi aplikace inženýrské sítě z veřejnoprávního pohledu a umožnit vznik i na základě smluvního ujednání. Tato soukromoprávní úprava však nezasahuje do četných veřejnoprávních úprav, které ponechává nedotčené.⁵⁹

Služebnost inženýrské sítě lze zřídit vícero způsoby. Nově pojatá úprava podle OZ umožňuje vznik služebnosti inženýrské sítě ve smyslu soukromoprávního institutu na základě uzavření smlouvy mezi osobou oprávněnou a osobou povinnou. Takto uzavřená smlouva se pak bude řídit právní úpravou podle OZ. Vedle tohoto nového pojetí je však i nadále možné zřídit služebnost inženýrské sítě jako veřejnoprávní institut, tedy jako veřejnoprávní věcné břemeno, jehož úprava vychází a řídí se různými správními předpisy. Vznik a následně i obsah věcných břemen zřízených ve veřejnoprávním smyslu na

⁵⁸ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 117

⁵⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 882

základě zvláštních právních předpisů častokrát odpovídá právnímu pojetí ustanovenému podle OZ.⁶⁰

V odstavci třetím ustanovení § 1267 OZ, na který přímo odkazuje ustanovení § 1273 odst. 3 OZ, se oprávněné osobě stanoví povinnost zpřístupnit dokumentaci inženýrské sítě vlastníku služebného pozemku, a to v ujednaném rozsahu. Není-li takový rozsah ujednán, tak zákonodárce stanoví, že musí být taková dokumentace zpřístupněna v rozsahu nezbytně nutném k ochraně oprávněných zájmů povinné osoby. Zásadní otázkou pak je jakým způsobem chápat pojem zpřístupnění, neboť tento termín lze obecně v právu vyložit mnoha způsoby, a to ať umožněním nahlédnutí do dokumentace, pořízením kopie, nebo i předáním jednoho vyhotovení do dispozice vlastníka pozemku. Formu a rozsah a způsob takového zpřístupnění ponechává zákonodárce v dispozici smluvních stran, neboť právě i tento obsah služebnosti může být mezi stranami smluvně upraven. Zákonodárce však nepředpokládá, že by vlastník pozemku měl disponovat s kompletní dokumentací celé inženýrské sítě, nýbrž jen s dokumentací v takovém rozsahu, aby byl srozuměn, jakým způsobem zasahuje inženýrská síť do pozemku v jeho vlastnictví a jakým způsobem bude právě tímto zásahem omezen ve svém jednání.⁶¹ Bez zpřístupnění takové dokumentace by pak totiž nebylo možné, aby se po vlastníkovu pozemku spravedlivě požadovalo zdržení se takového jednání, které by mohlo inženýrskou sít ohrozit, neboť by nebyl srozuměn s tím, kde, jakým způsobem a v jakém rozsahu se přesně inženýrská síť nachází.

Ustanovení § 1273 odst. 3 OZ odkazuje také na ustanovení § 1268 OZ. V tomto ustanovení je upraven postup řešení nastalé havárie nebo poškození inženýrské sítě, které vyžaduje bezodkladného zásahu. V takové situaci je oprávněná osoba i bez předchozího projednání s povinnou osobou, tedy vlastníkem služebného pozemku, povinna obstarat opravu inženýrské sítě. Současně s obstaráním opravy musí neprodleně oznámit dotčeným osobám provádění opravy a dále také takové místo označit a zabezpečit. V první řadě je však kladen důraz na to, že vstoupit na pozemek a provést

⁶⁰ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 119

⁶¹ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 141

opravu bez předchozího projednání s vlastníkem pozemku, je možné pouze za situace, kdy je nezbytný bezprostřední zásah, neboť hrozba, která ohrožuje jak inženýrskou síť, tak okolí je příliš závažná. V opačném případě je vždy nutné nejprve informovat vlastníka pozemku a opravu provést po předchozím projednání. Lze tedy říct, že vstup na pozemek za účelem provedení odvrácení bezprostředně hrozícího nebezpečí je vnímán až jako ultima ratio.⁶² Po provedení opravy je oprávněná osoba následně povinna na vlastní náklady uvést služební pozemek do předešlého stavu a případně nahradit škodu, která byla provedením opravy způsobena. Na základě tohoto ustanovení dochází k dalšímu způsobu omezení práva vlastníka na nerušený výkon vlastnického práva. Oprávněné osobě se tímto ze zákona umožňuje v určitých situacích bez jakéhokoli dalšího povolení vstoupit na pozemek.

4.4. Služebnost rozlivu

4.4.1. Vymezení pojmu

Jak již bylo stručně nastíněno v druhé kapitole této práce, služebnost rozlivu obecně zakládá vlastníku vodního díla umožňujícího řízený rozliv povodně, právo rozlévat na služebném pozemku vodu. Jedná se o služebnost, která je řazena mezi pozemkové služebnosti, neboť její existence je pevně svázána s vlastnictvím nemovité věci, a to konkrétně s vlastnictvím služebného pozemku. Společně s právem rozlévat vodu na služebností rozlivu zatížený pozemek je dále spojeno právo vlastníka vodního díla na takovém pozemku mít umístěná obslužná zařízení a udržovat je. V případě sjednání smluvních stran, obsahuje služebnost rozlivu i oprávnění na takových obslužných zařízeních a vodních dílech provádět úpravy za účelem modernizace nebo celkového zlepšení jejich výkonnosti.

Podstatným rozdílem oproti ostatním služebnostem je vymezení subjektů služebnosti rozlivu. Jedním ze subjektů je osoba povinná, která je tak, jako v ostatních pozemkových služebnostech, vlastníkem pozemku, jež je služebností rozlivu zatížen. Tento subjekt je

⁶² Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 147

právně omezen v nakládání se svým pozemkem tím, že je povinen něco strpět, něčeho se zdržet, či něco opomenout. Oproti tomu okruh druhého subjektu, tedy osoby oprávněné je zákonodárcem poměrně výrazně zúžen. Oprávněnou osobou v případě služebnosti rozlivu může být pouze vlastník vodního díla, a to pouze takového vodního díla, které umožňuje řízený rozliv povodní. Některá oprávnění plynoucí ze služebnosti rozlivu mohou dokonce směřovat ve prospěch jiné osoby odlišné od vlastníka vodního díla. V takovém případě by se jednalo o osobu takovou, která provádí určitou činnost pro vlastníka vodního díla namísto jeho samotného jakožto osoby oprávněné. Základními subjekty jsou tedy vlastník vodního díla na straně jedné jako osoba oprávněná a vlastník služebného pozemku, jako osoba povinná na straně druhé.

Pro význam termínu vodní dílo, je nutné použít definici upravenou ve vodním zákoně. Zde je pojem vodního díla vymezen v ustanovení § 55. Vodní dílo je stavba ve smyslu ustanovení § 2 odst. 3 stavebního zákona, když se stavbou rozumí veškerá stavební díla, která vznikají stavební nebo montážní technologií, bez zřetele na jejich stavebně technické provedení, použité stavební výrobky, materiál a konstrukce, účel využití a dobu trvání.⁶³ Vodní díla však není možné považovat za stavby jednoduché ani za stavby drobné, u kterých by stačilo podle ustanovení § 104 stavebního zákona pouze ohlášení.⁶⁴ Vodní dílo, tak jak je upraveno v ustanovení § 55 vodního zákona, je určitým druhem stavby, které může sloužit ke vzdouvání a zadržování vod, umělému usměrňování odtokového režimu povrchových vod, k ochraně a užívání vod, k nakládání s vodami, ochraně před škodlivými účinky vod, k úpravě vodních poměrů nebo k jiným účelům sledovaným vodním zákonem.⁶⁵ Vodní zákon mezi vodní díla řadí zejména, přehrady, hráze, vodní nádrže, jezy a zdrže, dále pak stavby, jimiž se upravují, mění nebo zřizují koryta vodních toků, stavby vodovodních řadů a vodárenských objektů včetně úpraven

⁶³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18.9.2019, sp. zn. 22 Cdo 1427/2019

⁶⁴ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 165

⁶⁵ HORÁČEK, Zdeněk, Miroslav KRÁL, Zdeněk STRNAD a Veronika VYTEJČKOVÁ. *Vodní zákon: s aktualizovaným podrobným komentářem po roce účinnosti nového občanského zákoníku k 15.3.2015*. III. Praha: SONDY, 2015. ISBN 978-80-86846-57-6 str. 160

vody a kanalizačních stok. Dále také stavby sloužící k ochraně před povodněmi, k vodohospodářským melioracím, stavby k využití vodní energie, stavby odkališť a stavby k hrazení bystřin a strží, není-li stanoveno zvláštním zákonem jinak. Dále je ještě nezbytné zmínit negativní vymezení vodního díla podle ustanovení § 55 odst. 3 vodního zákona, kde se za vodní díla podle vodního zákona nepovažují zejména jednoduchá zařízení mimo koryta vodních toků na pozemcích nebo stavbách k zachycení vody a k jejich ochraně před škodlivými účinky povrchových nebo podzemních vod, vodohospodářské úpravy, terénní úpravy, vnitřní vodovody a kanalizace, vodovodní a kanalizační přípojky a další. V případě nastalé pochybnosti o tom, zda se jedná o vodní dílo nebo ne, pak rozhoduje místně příslušný vodoprávní úřad.⁶⁶ Oprávněnou osobou ze služebnosti rozlivu pak tedy může být pouze vlastník některého z výše uvedeného vodního díla, které současně umožňuje řízený rozliv povodně.

K pojmu vodního díla je nezbytné zmínit, že vodní zákon ustanovuje také ochranu vodního díla, když zakazuje vodní díla anebo jejich funkce poškozovat, a dále zakazuje na ochranných hrázích vysazovat dřeviny, či po nich až na určité výjimky jezdit vozidly. Podle vodního zákona je také možné stanovit ochranná pásma podél vodního díla, ve kterých je možné některé činnosti zakázat nebo omezit. Vlastníci pozemků a staveb v takovémto ochranném pásmu mají následně vůči vlastníkovi vodního díla nárok na náhradu majetkové újmy, která jim takovýmto omezením případně zákazem vznikne.

Základní podstatou služebnosti rozlivu je do jisté míry předběžné soukromoprávní upravení poměrů, jakým způsobem budou moci vodohospodáři v průběhu případné povodně jednat a jakým způsobem budou moci v takové situaci regulovat hladiny vodních toků. Pro definici pojmu povodně je nutné opět nahlédnout do vodního zákona, kde zákonodárce definuje povodeň v ustanovení § 64 odst. 1 jako přechodné výrazné zvýšení hladiny vodních toků nebo jiných povrchových vod, při kterém voda již zaplavuje území mimo koryto vodního toku a může způsobit škody. Povodní je pak i takový stav, kdy voda může způsobit škody tím, že z určitého území nemůže dočasně přirozeným způsobem odtékat nebo její odtok je nedostatečný, případně dochází k zaplavení území

⁶⁶ Ibid cit. č. 65 HORÁČEK, KRÁL, STRNAD, VYTEJČKOVÁ. Vodní zákon – str. 164

při soustředěném odtoku srážkových vod. Zároveň je nutné alespoň okrajově uvést, že povodně se rozlišují na povodeň přirozenou a zvláštní, když přirozená povodeň je povodeň způsobená přírodními jevy, jako jsou například tání nebo srážky dešťové vody. Zvláštní povodeň je povodeň způsobená jinými než přirozenými jevy. Takovým jevem může být například porucha vodního díla, nebo nouzová situace na vodním díle.⁶⁷

Mezi povodňová opatření pak se podle ustanovení § 65 vodního zákona řadí mimo jiné ustanovení záplavových území a dále je jako jedna z forem povodňových opatření označováno ustanovení území určených k rozlivům.⁶⁸ Pojem záplavové území je následně specifikován v ustanovení § 66 vodního zákona, jako administrativně určená území, která v případě výskytu přirozené povodně mohou být zaplavena vodou.⁶⁹ Území určená k řízenému rozlivu jsou specifikována v ustanovení § 68 vodního zákona jako pozemky nezbytné pro vzdouvání, popřípadě akumulaci povrchových vod veřejně prospěšnými stavbami na ochranu před povodněmi, k nimž bylo omezeno vlastnické právo. Právě na těchto územích se v praxi často nachází pozemky zatížené služebností rozlivu.

Služebnost rozlivu je pak tedy soukromoprávním institutem, jehož cílem je předcházení případnému vzniku škody, jenž může v případě povodně nastat. Předpokládá totiž soukromoprávní dohodu mezi vlastníkem vodního díla, jako osoby oprávněné a vlastníkem služebného pozemku neboli pozemku, který může sloužit k účelovému zaplavení, jako osoby povinné o tom, že v případě, kdy je nezbytný řízený rozliv povodně, je vlastník vodního díla oprávněn na takový služební pozemek vodu rozlévat. Rozlivem se pak v takovém případě rozumí vodu přes služební pozemek vést, nebo i vodou takový služební pozemek pouze zaplavit. Tato dohoda, kterou mezi sebou vlastníci vodního díla, jako vlastníci panující věci a vlastníci pozemku, jako služební věci

⁶⁷ Ibid cit. č. 65 HORÁČEK, KRÁL, STRNAD, VYTEJČKOVÁ. Vodní zákon – str. 183

⁶⁸ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 166

⁶⁹ ŠIMKOVÁ, Hana. Územně plánovací dokumentace: protipovodňová ochrana, protipovodňová opatření: sborník příkladů 1999-2002. Brno: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2003. ISBN 80-239-1322-0 str. 103

uzavírají by měla obsahovat úpravu oprávnění pro vlastníka vodního díla, jež je povinen vlastník pozemku strpět, dále pak také úhradu, jakou je povinen vlastník vodního díla vlastníkovu pozemku za takovou služebnost uhradit a v neposlední řadě další ujednání v podobě podrobnějších podmínek řízeného rozlivu. V podstatě se tedy jedná o úpravu, umožňující vlastníkovu vodního díla v případě povodně reagovat rozlivem vody na předmětný pozemek s tím, že na základě sjednané služebnosti rozlivu se dá předpokládat že případné škody, které by mohly takovým rozlivem být způsobeny nemusí být tak rozsáhlé, neboť vlastník pozemku je předem s takovou možností srozuměn a bude využívat pozemek s ohledem na míru rizika zaplavení pozemku vodou.⁷⁰

V rámci služebnosti rozlivu je předpokládána i existence takzvaných obslužných zařízení. Obslužná zařízení mají vlastníkovu vodního díla při rozlivu umožnit manipulaci. Pod obslužným zařízením je možné si představit například přeliv, hrazení anebo čerpací zařízení. Služebnost rozlivu pak upravuje oprávnění vlastníka vodního díla mít takové obslužné zařízení umístěné na pozemku povinné osoby. Pokud si dále oprávněná osoba a povinná osoba tak upraví, je možné, aby vlastník vodního díla byl oprávněn na takovém obslužném zařízení provádět úpravy za účelem zlepšení jejich výkonnosti nebo za účelem zajištění jejich modernizace. Takové oprávnění je pak možné i za účelem provádění úpravy a modernizace nejen obslužného zařízení, ale i vodního díla jako takového. Takové ustanovení je nezbytné z toho důvodu, že v případě jeho absence by se jednalo o jednostranné rozšiřování obsahu stávající služebnosti, a takové jednání by bez právní regulace bylo nepřipustné.⁷¹ Nicméně je otázkou, zda je vhodné ponechat toto ujednání výhradně v dispozici subjektů služebnosti rozlivu. S ohledem na neustále zrychlující se tempo technologického pokroku je velmi pravděpodobné, že provádět modernizaci na obslužných zařízeních ve stávajících parametrech bude nezbytné daleko intenzivněji, než zákonodárce předpokládá. Autor této práce zastává názor, že základní právní rámec oprávnění provádění modernizace obslužných zařízení anebo i vodních děl by měl být stanoven zákonem jako povinné ujednání v rámci jednání zřizujícího služebnost rozlivu.

⁷⁰ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 167

⁷¹ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 168

Konkrétní podmínky možnosti modernizace takových zařízení by pak měly být v dispozici subjektů, nicméně s ohledem na to, že obslužná zařízení mohou mimo jiné sloužit i za účelem ochrany života, zdraví a majetku třetích osob při povodních, je dle názoru autora nezbytné, aby taková technologie vždy kopírovala výsledky technologického pokroku.

4.4.2. Další práva a povinnosti při služebnosti rozlivu

V odstavci druhém ustanovení § 1273 OZ jsou základním způsobem vymezena další práva a povinnosti oprávněné i povinné osoby, a to tak že zákonodárce nařizuje vlastníkovi služebného pozemku, jakožto povinné osobě zdržet se všeho co by mohlo vést k ohrožení vodního díla nebo obslužných zařízení. Tato povinnost je považována za jednu ze základních povinností vlastníka služebného pozemku. Vlastník vodního díla je pak oprávněn vstoupit na služební pozemek za předpokladu, že je takový vstup předem projednán s vlastníkem služebného pozemku. Takový vstup je ze zákona omezen pouze na nezbytnou dobu a pouze v nezbytném rozsahu. Oproti služebnosti inženýrské sítě však tento vstup na služební pozemek není limitován účelem, pro který se na pozemek vstupuje. V případě služebnosti inženýrské sítě je takový vstup na služební pozemek umožněn pouze za účelem provedení prohlídky nebo údržby inženýrské sítě. Oproti tomu v případě služebnosti rozlivu je možné vstoupit na služební pozemek i za jiným účelem, než jaké zákonodárce zmiňuje v případě inženýrských sítí. Výčet příkladných důvodů, pro něž je oprávněná osoba oprávněna vstoupit na pozemek je v dispozici subjektů služebnosti rozlivu a může být upraven například ve smlouvě, jenž služebnost rozlivu zřizuje. Projednáním vstupu na služební pozemek není myšlena nutně dohoda stran. Naproti tomu však nepostačuje ani pouhé oznámení vstupu na pozemek ve formě například dopisu. Ani dopis o nezbytnosti vstupu na pozemek nebude považován za projednání. Projednáním se v takovém případě rozumí jednání obou stran, spočívající v písemné, ústní nebo i elektronické komunikaci. V případě, že by vlastníkovi vodního díla i přes řádné a včasné projednání o vstupu, nebyl vstup na služební pozemek povinnou osobou umožněn, je následně vlastník vodního díla, jako osoba oprávněná, oprávněna se domáhat svého práva vstupu na služební pozemek v soudním řízení. V takovém soudním řízení je důkazní břemeno o tom, že projednání vstupu s povinnou

osobou skutečně proběhlo a že proběhlo řádně a včas, na straně oprávněné osoby.⁷² S ohledem na předcházení vzniku sporů je vhodné, aby si oprávněná a povinná osoba podmínky projednání vstupu na pozemek písemně sjednaly jako součást smlouvy o zřízení služebnosti rozlivu. V případě, že by smluvní strany mezi sebou neměly způsob projednání vůbec upraven, je vlastník vodního díla oprávněn na služební pozemek vstoupit pouze v situacích, kdy mu to umožňuje přímo zákon. Ze zákona je omezena i doba vstupu na služební pozemek, když v ustanovení § 1273 OZ v odstavci druhém zákonodárce stanovuje, že vstup na pozemek je možný pouze na nezbytně nutnou dobu a pouze v nutném rozsahu. Takový vstup pak musí být projednán i pro třetí osoby odlišné od vlastníka vodního díla, které jsou oprávněny za vlastníka vodního díla provádět některé činnosti na obslužných zařízeních, umístěných na služebném pozemku. Právo vstupu na služební pozemek tak tedy není výslovně svázáno s vlastníkem vodního díla, ale je možné, aby bylo projednáno i ve prospěch třetích osob.

4.4.3. Zpřístupnění dokumentace a neodkladná jednání

Vzhledem k podobnosti služebnosti rozlivu se služebností inženýrské sítě, stanoví zákonodárce v ustanovení § 1273 OZ v odstavci třetím analogické použití ustanovení § 1267 odst. 3 a ustanovení § 1268 OZ. První z těchto uvedených ustanovení ukládá oprávněné osobě povinnost zpřístupnit vlastníkově služebného pozemku v ujednaném rozsahu dokumentaci inženýrské sítě. V případě služebnosti rozlivu je tedy tato povinnost uložena vlastníkově vodního díla, avšak zákonodárce výslovně nezmiňuje, jakou dokumentaci má vlastníkově služebného pozemku zpřístupnit. Lze předpokládat, že v situaci, kdy je na služebném pozemku v souvislosti se služebností rozlivu umístěno obslužné zařízení, jedná se o dokumentaci příslušnou právě k takovému obslužnému zařízení. Úmyslem zákonodárce s největší pravděpodobností nebylo, aby vlastník služebného pozemku měl zpřístupněnou kompletní dokumentaci celého vodního díla, ať již z důvodu, že taková dokumentace by pro vlastníka služebného pozemku byla nepotřebná, tak i z důvodu zachování důvěrných informací, jako je například použité know-how v rámci vodního díla. Zákonodárce pouze upravuje, že tato zpřístupněná

⁷² Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 169

dokumentace má být poskytnuta v ujednaném rozsahu, lze se tedy domnívat, že tímto ujednaným rozsahem se rozumí takový rozsah, v jakém vodní dílo, případně obslužná zařízení zasahují na služební pozemek a omezují tak vlastníka služebního pozemku. Nicméně neexistuje limitace rozsahu, který si smluvní strany mohou ujednat, a tedy není vyloučené, aby si smluvní strany ujednali, že bude vlastníkem vodního díla poskytnuta kompletní dokumentace. V případě, že si smluvní strany rozsah zpřístupněné dokumentace neujednají, je povinen vlastník vodního díla zpřístupnit vlastníkovému služebnímu pozemku dokumentaci v takovém rozsahu, která je pro vlastníka služebního pozemku nezbytná k ochraně jeho oprávněných zájmů.⁷³

Další analogické použití zákonodárce v případě služebnosti rozlivu spojuje s aplikací ustanovení § 1268 OZ. V tomto ustanovení je při služebnosti inženýrských sítí upraven postup v případě neodkladného jednání. Jedná se o jistý průlom do práv a povinností upravujících oprávnění vlastníka vodního díla vstoupit na služební pozemek. Nesnese-li záležitost při náhlém poškození vodního díla, jeho části, anebo poškození obslužného zařízení odkladu, je vlastník vodního díla oprávněn vstoupit na služební pozemek i bez předchozího projednání s vlastníkem služebního pozemku. Takový vstup je ovšem výhradně spojen s událostí, která nesnese zbytečného odkladu. Tím se rozumí například taková situace, jež by v případě neprovedení opravy mohla ohrozit zdraví, život, či majetek jak obou subjektů služebnosti rozlivu, tak i třetích osob. Konkrétním příkladem takové bezodkladné situace se rozumí například i povodeň, při které dojde k poškození vodního díla, nebo obslužného zařízení, nezbytného pro bezpečné převedení povodně. I tento vstup je však limitován tím, že vlastník vodního díla je povinen o takovém vstupu vlastníka služebního pozemku bez zbytečného odkladu informovat. Spolu s informováním o vstupu je povinen vlastník vodního díla také informovat o případných poškozeních a jejich opravách a dále takové místo opravy označit a zabezpečit. Poté co dojde ke skončení oprav je povinen vlastník vodního díla uvést stav na služebném pozemku na své náklady do předešlého stavu. V případě, že by vlastníkovému služebnímu pozemku vznikla vstupem na služební pozemek, nebo prováděním opravy škoda, je vlastník vodního díla povinen takovou škodu vlastníkovému

⁷³ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 171

služebného pozemku nahradit.⁷⁴ Vstup na služebný pozemek bez předchozího projednání je v případě havárie umožněn i osobě odlišné od vlastníka vodního díla, za předpokladu, že taková osoba vstupuje na pozemek za účelem provedení nezbytné opravy, která nesnese odkladu a tuto činnost provádí namísto vlastníka vodního díla ať již na základě smluvního ujednání nebo v situaci kdy mu tato povinnost vzniká ze zákona.

4.4.4. Nabytí a vznik služebnosti rozlivu

Služebnost obecně může vzniknout pouze za přítomnosti způsobilých subjektů, způsobilé věci a v rámci zákonem předvídaném způsobu. Zákonem předvídané způsoby nabytí služebnosti jsou podle zákonodárce smlouva, pořízení pro případ smrti, vydržení, důvod vyplývající přímo ze zákona a rozhodnutí orgánu veřejné moci v případech stanovených zákonem. Tyto zákonem předvídané způsoby zřízení služebnosti označujeme za titul, ke kterému je eventuálně nutná existence modu.⁷⁵ OZ v ustanovení § 1262 upravuje odlišný postup vzniku pro služebnosti zřizované k věcem zapsaným ve veřejném seznamu, a k věcem které v takovém seznamu zapsány nejsou. Zřizuje-li se služebnost k věci zapsané ve veřejném seznamu, vzniká taková služebnost právě až zápisem do takového seznamu. Tento princip označujeme jako takzvanou intabulační zásadu. Tato zásada se uplatňuje u zápisu věcných práv vkladem.⁷⁶ Zápis do veřejného seznamu, ve kterém je zapsaná věc, k níž se právním jednáním služebnost zřizuje, má konstitutivní účinek. Zápis ve veřejném seznamu je také projevem materiální

⁷⁴ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 171

⁷⁵ SPÁČIL, Jiří, Michal KRÁLÍK a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*, 2. vydání [online]. C. H. Beck, 2021 [cit. 2021-5-27]. §1260 Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpwk5tlgi3s443cl4zdamj44dsx3qmyytenrq#>

⁷⁶ *Nástin základních principů ovládajících katastr* [online]. 15.9.2003 [cit. 2021-5-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nastin-zakladnich-principu-ovladajicich-katastr-nemovitosti-s-ohledem-na-jejich-historii-resp-na-priciny-dnesnich-problemu-ve-sfere-vecnych-prav-k-nemovitostem-22009.html>

a formální publicity.⁷⁷ Oproti tomu zřízení služebnosti k věci, jež ve veřejném seznamu není zapsaná nepodléhá intabulační zásadě a konstitutivní účinek má již samotné uzavření platné smlouvy.⁷⁸ Tento fakt v právní praxi judikoval i Nejvyšší soud.⁷⁹ OZ rozlišuje, zda je služebnost zřízena na základě soukromoprávního titulu, tedy na základě smlouvy, pořízení pro případ smrti anebo vydržením, anebo zda je služebnost zřizována zákonem, nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci. Pokud dojde ke zřízení služebnosti rozhodnutím orgánu veřejné moci, obsahuje již samotné rozhodnutí jak titul, tak i modus a konstitutivní účinky má rozhodnutí okamžikem nabytí právní moci. Aby rozhodnutí orgánu veřejné moci mohlo služebnost založit musí splňovat všechny nezbytné náležitosti. Jednou z těchto náležitostí je například dostatečná určitost.⁸⁰ V případě zřízení služebnosti zákonem vyplývá titul i modus přímo ze zákona.⁸¹

Zákonodárce nestanoví konkrétní způsob, jakým by mohla být služebnost rozlivu zřízena ani žádný konkrétní způsob nevylučuje. Lze se tedy domnívat, že služebnost rozlivu může být zřízena všemi zákonem předvídanými způsoby nabytí služebnosti. Služebnost rozlivu, jak již bylo uvedeno je služebností pozemkovou, která je vázána na existenci služebného pozemku. Pozemek je podle ustanovení § 498 OZ věcí nemovitou. Podle ustanovení § 1 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (dále jen „katastrální zákon“) je katastr nemovitostí veřejným seznamem, který obsahuje údaje o nemovitých věcech. V ustanovení § 3 katastrálního zákona je pak přímo uvedeno, že v katastru se evidují pozemky v podobě parcel a dále mimo jiné také budovy. Takové budovy se v katastru evidují bez ohledu na to, zda se jedná o budovy, jimž se

⁷⁷ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27.9.2018 sp. zn. 18 Co 335/2017

⁷⁸ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 48

⁷⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.2.2014, sp. zn. 21 Cdo 658/2013

⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2020, sp. zn. 22 Cdo 218/2020

⁸¹ Ibid cit. č. 75 - § 1260 [cit. 2021-5-27] Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpwk5tlgi3s443cl4zdamjls144dsx3qmyytenrq#>

přiděluje číslo popisné případně evidenční, anebo zda se jim takové číslo nepřiděluje. Na základě toho, že předmětem služebnosti rozlivu jsou nemovité věci evidované ve veřejném seznamu, platí v případě vzniku služebnosti rozlivu intabulační zásada a vznik takové služebnosti je vázán až na okamžik, kdy dojde k zápisu takové služebnosti do katastru nemovitostí. Například smlouva nebo pořízení pro případ smrti je tedy titulem pro vznik služebnosti a zápis do veřejného seznamu je pak modem, na jehož základě dojde ke vzniku služebnosti rozlivu.

Jedním z nejčastějších soukromoprávních způsobů, kterým dochází ke zřízení služebnosti rozlivu je uzavření smlouvy. V případě vzniku služebnosti rozlivu na základě smlouvy musí být dodrženy podstatné náležitosti smlouvy pro to, aby taková smlouva byla platná a účinná. Obecně se pro toto jednání uplatní právní úprava smluv podle občanského zákoníku. Pro přesné objasnění vzniku služebnosti rozlivu na základě smlouvy lze zmínit několik podstatných náležitostí. Jednou z těchto náležitostí je písemná forma na základě ustanovení § 560 OZ, kde je stanoveno, že právní jednání, jímž dochází ke zřízení věcného práva k nemovité věci vyžaduje právě písemnou formu. Mezi další podstatné náležitosti smlouvy o zřízení služebnosti rozlivu pak spadá přesné vymezení zatížené věci, ke které se služebnost zřizuje, vytyčení toho, čeho se vlastník zatížené věci má zdržet anebo co má strpět a dále také vymezení oprávněné osoby, tedy vlastníka vodního díla. V případě zřízení služebnosti rozlivu na základě smlouvy je pak poměrně vysoká benevolentnost v obsahu, který si smluvní strany mezi sebou ujednají. Častým ujednáním v takové smlouvě jsou pak podmínky projednání vstupu na služebný pozemek či výše úplaty, pakliže je služebnost zřízená za úplatu. Jestliže smlouva o zřízení služebnosti neobsahuje údaj o úplatě, má se za to, že byla služebnost zřízena bezúplatně.⁸²

Oproti tomu častým veřejnoprávním způsobem, kterým dochází ke zřízení věcného břemene odpovídajícího služebnosti rozlivu je zřízení na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci. V takovém případě je okamžikem vzniku služebnosti, okamžik právní moci takového rozhodnutí, anebo okamžik pozdější, je-li tak v rozhodnutí orgánu veřejné moci stanoveno. I přestože ke vzniku dochází právní mocí rozhodnutí orgánu veřejné moci,

⁸² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20.12.2000, sp. zn. 20 Cdo 1265/98

je nezbytné, aby takový stav byl posléze zapsán do veřejného seznamu. Nicméně takový zápis je deklaratorní, neboť konstitutivní je již samotné pravomocné rozhodnutí. Veřejnoprávní předpisy často používají podle staré právní úpravy souhrnně termín věcná břemena. Některá taková věcná břemena však odpovídají svým obsahem i služebnostem podle soukromého práva. Postup pro zřízení takového věcného břemene tímto způsobem je uveden ve vodním zákoně v ustanovení § 55a, na které odkazuje ustanovení § 68 odst. 1 téhož zákona, kde jsou upravena území určená k řízeným rozlivům povodní. Území určená k řízeným rozlivům povodní, jsou taková území, kde může v praxi často existovat služebnost rozlivu. Ustanovení § 55a vodního zákona stanoví, že práva k pozemkům a stavbám, které jsou potřebné mimo jiné pro ochranu před povodněmi, lze omezit postupem podle zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (dále jen „zákon o vyvlastnění“). Tímto postupem rozhodne vyvlastňovací úřad o omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě zřízením věcného břemene ve prospěch vyvlastnítele a vymezí jeho obsah. Takové omezení vlastnického práva podle zákona o vyvlastnění je omezeno za náhradu. Náhrada poskytovaná za omezení vlastnického práva je stanovena ve výši ceny práva odpovídajícího věcnému břemenu. Tato cena je zjištěna na základě oceňovacího předpisu, kterým je zákon č. 151/1997 sb., o oceňování majetku a o změně některých dalších zákonů (dále jen „zákon o oceňování majetku“). Ustanovení § 68 odst. 1 vodního zákona, ale uvádí, že takové omezení vlastnického práva může být vedle postupu podle ustanovení § 55a omezeno i na základě dohody. S ohledem na to, že ustanovení § 68 bylo naposledy novelizováno v roce 2008, tedy před účinností občanského zákoníku, zastává autor názor, že zákonodárce touto dohodou nemyslel přímo služebnost rozlivu ve smyslu občanského zákoníku. Podle autora se takovou dohodou myslí spíše dohoda ve smyslu zákona o vyvlastnění, o níž se mají vyvlastnitel a vyvlastňovaný pokusit před vyvlastňovacím řízením. V tomto případě by podle autora práce měl zákonodárce přihlídnout k platné právní úpravě občanského zákoníku a upřesnit, zda se touto dohodou myslí zřízení služebnosti rozlivu smlouvou a objasnit konkrétnější rámec pro takovou dohodu.

Závěrem lze shrnout, že služebnost rozlivu jakožto soukromoprávní způsob omezení vlastnického práva vlastníka služebného pozemku je institut, který doplňuje úpravu stanovenou veřejnoprávními předpisy. Služebnost rozlivu však nenahrazuje možnost vlastníka vodního díla zřídit území určená k rozlivu podle správních předpisů. Institut služebnosti rozlivu je považován za doplňkový právě ke správním předpisům,

když umožňuje stranám vedle veřejnoprávního postupu, také poustup soukromoprávní. Při soukromoprávním postupu je ponechána větší benevolence na obsah práv a povinností, jež si mezi sebou oprávněná osoba a povinná osoba mohou ujednat. Obdobně jako u služebnosti inženýrské sítě platí, že zde existuje jistá právní dvojkolejnost a je v podstatě v dispozici subjektů jakým způsobem upraví svůj právní vztah. Dle autorova názoru je ovšem tato právní dvojkolejnost poněkud nešťastná. Autor zastává názor, že i přes rozdílnou úpravu podle veřejnoprávních a soukromoprávních předpisů, by měly být některé postupy zákonodárcem více sjednoceny a ohraničeny jistými pravidly. Zákonodárce by měl přesně vymezit v jakých konkrétních případech je vhodný postup podle vodního zákona a kdy je naopak vhodné postupovat podle občanského zákoníku. Takovým způsobem by podle autora došlo k vyšší právní jistotě.

4.4.5. Zrušení a zánik služebnosti rozlivu

Zánikem služebnosti obecně se rozumí zánik věcného práva k věci cizí. Okamžikem zániku dochází ke skončení omezení vlastnického práva vlastníka služebné věci a obnovení rozsahu jeho práv do stavu před zřízením služebnosti. Pro zánik služebností obecně platí také ustanovení o zániku závazků.⁸³ Služebnosti mohou zaniknout z několika důvodů. OZ v ustanovení § 1299 upravuje pouze dva z několika možných důvodů. Obecně jsou další způsoby zániku služebností například dohoda stran, odstoupení od smlouvy, vykoupení služebnosti, jedná-li se o služebnost vykupitelnou. Dále může být právo odpovídající věcnému břemeni omezeno na základě zákona o vyvlastnění.⁸⁴

Prvním z důvodů zániku služebnosti upraveném v ustanovení § 1299 OZ je trvalá změna, pro kterou již služebná věc nemůže panujícímu pozemku nebo oprávněné osobě sloužit. Stěžejní podmínkou je trvalá změna. Pokud by oprávněná osoba vykonávala svá práva v míře přesahující rámec služebnosti, nejedná se tím o změnu poměrů, která by

⁸³ Ibid cit. č. 1 DVOŘÁK, ŠVESTKA, ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné – str. 137

⁸⁴ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 267

zakládala právo na domáhání se zrušení služebnosti. V takovém případě se povinná osoba měla bránit negatorní žalobou proti jednání oprávněné osoby.⁸⁵ Společně s trvalou změnou je zapotřebí i příčinná souvislost mezi touto trvalou změnou a stavem, který po takové změně nastal, přičemž takový změněný stav znemožňuje služebné věci, aby sloužila panujícímu pozemku nebo oprávněné osobě.⁸⁶

Druhým důvodem, přímo upraveném v odstavci druhém ustanovení § 1299 OZ je taktéž trvalá změna, v tomto případě tato trvalá změna vyvolává hrubý nepoměr mezi zatížením služebné věci a výhodou panujícího pozemku nebo oprávněné osoby. Takový hrubý nepoměr opravňuje vlastníka zatížené věci domáhat se omezení nebo zrušení služebnosti za přiměřenou náhradu. V tomto případě se pojednává o zrušení služebnosti nikoli rovnou o jejím zániku. Podmínkou pro možnost domáhání se omezení nebo zrušení služebnosti je zde stejně jako v prvním případě trvalá změna oproti stavu v době vzniku služebnosti. Jedná se tedy o změnu nejen trvalou, ale i následnou, tedy vzniklou až po nabytí služebnosti.⁸⁷ Služebnosti obecně předpokládají jistý nepoměr mezi zatížením věci a oprávněním pro oprávněnou osobu, proto běžný nepoměr nezakládá právo domáhat se zrušení služebnosti. Je dokonce přípustné, aby hned při vzniku služebnosti existoval v podstatě i hrubý nepoměr mezi zatížením a oprávněním. Takový nepoměr od počátku uzavření smlouvy také není důvodem pro domáhání se zrušení služebnosti. Aby došlo ke vzniku práva na domáhání se zrušení nebo omezení služebnosti je nezbytné, aby nastala trvalá změna oproti poměrům, které platili v době zřízení služebnosti a zároveň zde musí existovat kauzální nexus mezi touto trvalou změnou a nově vzniklým hrubým nepoměrem. Teprve po naplnění těchto dvou základních podmínek, vzniká vlastníkovu služebné věci jeho právo domáhat se zrušení nebo omezení služebnosti. V případě omezení služebnosti je zde dána podmínka přiměřené náhrady, která má být poskytnuta oprávněné osobě za zmenšení rozsahu oprávnění ze služebnosti. Přiměřená náhrada, stanovená na základě odborného posouzení

⁸⁵ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 10.12.2019, sp. zn. 26 Cdo 244/2019

⁸⁶ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 269

⁸⁷ Ibid cit. č. 1 DVORÁK, ŠVESTKA, ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné – str. 138

pak může mít podobu peněžitého i nepeněžitého plnění, zároveň však může jít i o obstarání náhradní varianty, která povede k uspokojení oprávněné osoby.⁸⁸

Zákonodárce stejně jako u nabytí a vzniku služebnosti rozlivu, ani u jeho zrušení a zániku nevyklučuje žádný z předpokládaných způsobů, kterým by k takovému zrušení a zániku mělo dojít. Zároveň ani žádný z takových způsobů zákonodárce neupřednostňuje. Vzhledem k tomu, že služebnost rozlivu je služebností zapisovanou do veřejného seznamu, je se stavem zapsaném ve veřejném seznamu spojen i zánik služebnosti rozlivu. Podle ustanovení § 1300 OZ odstavce prvního je totiž zánik služebnosti zapsané ve veřejném seznamu spojen právě až s okamžikem výmazu z takového veřejného seznamu. Stejně jako u způsobu zřízení služebnosti rozlivu smlouvou, je tedy i v tomto případě například dohoda o zrušení služebnosti rozlivu titulem pro následný výmaz z veřejného seznamu. Až samotný výmaz z veřejného seznamu má následně konstitutivní účinky zániku služebnosti rozlivu. Taková dohoda o zrušení služebnosti rozlivu musí mít taktéž písemnou formu ve smyslu ustanovení §560 OZ a může být ujednána jako samostatná dohoda, nebo může být i součástí jiné smlouvy.⁸⁹

V poslední řadě je nutné u zrušení a zániku služebnosti rozlivu zmínit ustanovení § 1301 OZ, které stanoví, že v případě, kdy dojde ke spojení vlastnictví panující a služebné věci v jedné osobě, taková služebnost automaticky nezaniká.⁹⁰ V podstatě je v dispozici osoby, u níž došlo ke spojení vlastnictví panující věci, tedy v případě služebnosti rozlivu vlastnictví vodního díla s vlastnictvím služebného pozemku, zda se rozhodne služebnost ponechat, anebo podniknout právní jednání směřující ke zrušení a zániku takové služebnosti. Pokud se rozhodne takové právní jednání,

⁸⁸ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 270

⁸⁹ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 279

⁹⁰ BOROVIČKA, Petr a Daniela ŠUSTROVÁ. Vlastnická služebnost a katastr nemovitostí. *Bulletin advokacie* [online]. 2014(10), 23 [cit. 2021-6-13]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgrpweyk7geyf6427gizq&rowIndex=0>

keré by vedlo k zániku služebnosti nepodniknout, práva i povinnosti ze služebnosti rozlivu i nadále trvají.⁹¹

4.4.6. Oceňování služebnosti rozlivu

I přestože věcná břemena jsou často zřizovány za úplatu, nelze věcná břemena řadit mezi nájem, respektive je připodobňovat k nájemnímu vztahu. V případě věcných břemen není možné sjednat si nájemné za omezení vlastnického práva. Vztah mezi osobou oprávněnou a osobou povinnou vzniká jednorázově a zpravidla je za něj poskytnuta jednorázová úplata. Nicméně není vyloučeno, aby úplata poskytovaná za omezení vlastnického práva byla poskytována opakovaně. Ocenění věcného břemene je prováděno odborným znalcem, který stanoví, jaká je přiměřená výše takové úplaty.⁹² Obecným právním předpisem upravujícím ocenění věcných břemen je zákon o oceňování majetku, kde jsou pravidla pro ocenění věcných břemen upravena v ustanovení § 16b. Právo odpovídající věcnému břemeni se oceňuje výnosovým způsobem, a to na základě ročního užitku, ke kterému se zohledňuje doba trvání věcného břemene. Pakliže nelze zjistit roční užitek z věcného břemene, oceňuje se pevnou částkou. V odstavci druhém ustanovení § 16b zákona o oceňování majetku je pak doplněn obecný postup, postupem upřesněným pro služebnosti. V případě služebností se v ročním užitku zohledňuje také míra omezení užívání nemovité věci. Tento postup je pak eliminován odstavcem šestým téhož ustanovení, kde je stanoveno, že takový postup se nepoužije, je-li možné cenu věcného břemene zjistit z rozhodnutí příslušného orgánu. Výnosový způsob, kterým jsou věcná břemena oceňována spočívá ve stanovení výnosové hodnoty.

⁹¹ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 282

⁹² BRADÁČ, Albert. *Teorie oceňování nemovitostí* [online]. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2008 [cit. 2021-5-28]. ISBN 978-80-7204-578-5. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:a18cef90-6691-11e9-bcdf-005056827e52?page=uuid:5f3724c0-a07e-497e-91cb-96c9b9b86131> str. 601

Výnosovou hodnotou nemovitosti rozumíme zjednodušeně řečeno součet odúročených předpokládaných budoucích čistých výnosů z jejího pronájmu.⁹³

Důležité je také rozlišovat ocenění věcného břemene a ocenění nemovitosti na které věcné břemeno vázne, anebo ocenění nemovitosti v jejíž prospěch je takové věcné břemeno zřízeno. Nemovitost zatížená věcným břemenem je ve své podstatě cenově znehodnocená, neboť je zde omezeno vlastnické právo k takové nemovitosti, proto je nezbytné soustředit se skutečně na ocenění práva odpovídajícího věcnému břemeni, respektive ocenění služebnosti rozlivu jako takové.⁹⁴

Lze shrnout, že služebnosti rozlivu jsou jakožto věcná břemena oceňovány výnosovým způsobem, tedy na základě určení výnosové hodnoty, která je vypočtena jako odúročený součet všech předpokládaných čistých zisků z jeho pronájmu za období jednoho roku s přihlédnutím k tomu, v jaké míře je vlastníkovu služebného pozemku omezena dispozice se zatíženým pozemkem. V případě, že na služebném pozemku bude umístěno obslužné zařízení lze předpokládat, že ocenění služebnosti rozlivu bude vyšší. Omezení dispozice vlastníka služebného pozemku je totiž v takovém případě ve vyšší míře než v případě, kdy bude pozemek sice zatížen služebností rozlivu, ale na takovém pozemku, nebudou umístěna žádná obslužná zařízení, nebude do něj zasahovat ani část vodního díla a vlastník pozemku bude do určité míry moci na takto zatíženém pozemku provádět své činnosti téměř bez omezení.

⁹³ Ibid. cit. č. 92 [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:a18cef90-6691-11e9-bcdf-005056827e52?page=uuid:5f3724c0-a07e-497e-91cb-96c9b9b86131> str. 227

⁹⁴ Ibid. cit. č. 92 [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:a18cef90-6691-11e9-bcdf-005056827e52?page=uuid:5f3724c0-a07e-497e-91cb-96c9b9b86131> str. 602

5. Služebnost rozlivu ve vztahu k vodnímu zákonu

5.1. Území určená k řízeným rozlivům povodní

Jak již bylo uvedeno v předešlých kapitolách, služebnost rozlivu je soukromoprávní institut, který je v obdobné podobě upraven i veřejnoprávním předpisem. Tímto veřejnoprávním předpisem je v tomto případě vodní zákon. Jedná se o jistou dvojkolejnost právní úpravy, kdy se strany mohou buď dohodnout podle soukromého práva na zřízení služebnosti rozlivu, anebo dojde k omezení vlastnického práva na základě veřejného práva. Služebnost rozlivu se v praxi často vyskytuje právě u pozemků, které jsou administrativně začleněny do záplavových území, respektive jsou územími určenými k řízeným rozlivům povodní.

Stanovení záplavových území, vymezení povodňových plánů stejně tak jako přímo stanovení území určených k řízenému rozlivu jsou některé z mnoha povodňových opatření a zajišťují ve smyslu ustanovení § 63 vodního zákona systematickou prevenci nezbytnou pro ochranu před povodněmi. Tato ochrana před povodněmi spočívá v předcházení a zvládnutí povodňového rizika. Jedním z hlavních cílů vymezení území k řízenému rozlivu je eliminace případných škod, ke kterým může v případě zaplavení pozemku vodou dojít.⁹⁵

Území určená k řízenému rozlivu jsou specifikována v ustanovení § 68 vodního zákona jako pozemky nezbytné pro vzdouvání, popřípadě akumulaci povrchových vod veřejně prospěšnými stavbami na ochranu před povodněmi, k nimž bylo omezeno vlastnické právo dohodou nebo postupem podle ustanovení § 55a vodního zákona, tedy k nimž došlo na základě zákona o vyvlastnění k odejmutí nebo k omezení vlastnického práva. Stanovení území určených k rozlivu, představuje určité omezení vlastníků pozemků, jejichž pozemky se právě v takovém území nacházejí.

⁹⁵ *Zákon o vodách č. 254/2001 Sb., v úplném znění k 23. lednu 2004 s rozšířeným komentářem* [online]. Praha: Soudy, 2004 [cit. 2021-5-28]. ISBN 80-86846-00-8. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:93f1e700-4ec7-11e4-8344-005056827e52?page=uuid:0a854840-63a8-11e4-8fe2-5ef3fc9bb22f> str. 178

Vlastníci vodních děl, která mohou mít vliv na průběh přirozené povodně jsou povinni v rámci zabezpečení úkolů při ochraně před povodněmi plnit několik povinností, přičemž jednou z těchto povinností je sledování všech jevů rozhodných pro bezpečné převedení povodně. Jedním z prvků, které slouží k bezpečnému převedení povodně je i předběžná příprava na takový jev. Takovou přípravou se rozumí mimo jiné zabezpečení dostatečného množství území určených k řízeným rozlivům vody.⁹⁶

5.2.Škoda vzniklá řízeným rozlivem a její náhrada

Řízený rozliv povodně, předpokládá účelové zaplavení některých pozemků, a to za účelem nejbezpečnějšího způsobu převedení povodně. Takové zaplavení pozemku s sebou přináší riziko vzniku škod na zaplaveném pozemku. Zákonodárce v ustanovení § 68 vodního zákona, v odstavci druhém stanoví, že v případě vzniku takové škody na půdě, polních plodinách, dále i lesních pozemcích a stavbách v územích určených k řízenému rozlivu povodně, náleží poškozené osobě pekuniární náhrada.

Náhradu za vzniklou škodu poskytuje stát, přičemž je v řízení o poskytnutí náhrady zastoupen organizační složkou. V tomto případě je takovou organizační složkou Ministerstvo zemědělství (dále také jako „MZE“). Výše poskytované náhrady se odvíjí od nákladů, které jsou nezbytně vynaložené na uvedení půdy případně stavby do stavu předcházejícímu řízenému rozlivu povodně, a to včetně nákladů nezbytných na odstranění naplavenin, které po řízeném rozlivu povodně na nemovitosti zůstaly. V případě škody vzniklé na polních plodinách se výše náhrady stanoví na základě tržní ceny polních plodin v době, kdy k řízenému rozlivu povodně došlo. Společně k těmto nákladům se v případě škody na polních plodinách poskytuje i náhrada nákladů vynaložených na odstranění poškozených polních plodin. Výše a způsob poskytnutí náhrady škody vzniklé na lesních porostech je stanovena na základě zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (dále jen „lesní zákon“). Obecně je pak postup zjišťování a následně stanovení výše náhrady upraven nařízením vlády č. 203/2009 Sb., o postupu při zjišťování a uplatňování náhrady škody a postupu

⁹⁶ Ibid cit. č. 65 HORÁČEK, KRÁL, STRNAD, VYTEJČKOVÁ. Vodní zákon – str. 192

při určení její výše v územích určených k řízeným rozlivům povodní (dále jen „nařízení o náhradě škody“).⁹⁷ V odstavci třetím ustanovení § 68 vodního zákona stanoví zákonodárce právo na náhradu finanční újmy, která poškozenému vznikla tím, že v důsledku řízeného rozlivu povodně taková osoba pozbyla nárok na poskytnutí dotace podle zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, která by mu v případě, že by k řízenému rozlivu povodně nedošlo, mohla být poskytnuta.

V případě, že by osoba, která je poškozená řízeným rozlivem povodně neplnila své povinnosti ohledně způsobu užívání pozemků, které jsou k řízenému rozlivu povodně určeny, nemá taková osoba nárok na poskytnutí náhrady škody na takovém pozemku vzniklé. Taková osoba tedy nese odpovědnost za vzniklou škodu sama, bez ohledu na rozsah vzniklé škody.

Právo na náhradu škody je uplatňováno na žádost poškozeného, přičemž náležitosti takové žádosti jsou upraveny v nařízení o náhradě škody. Žádost poškozený podává u MZE, a to bez zbytečného odkladu po ukončení řízeného rozlivu povodně.⁹⁸ Pro přehlednost je MZE povinno na svých internetových stránkách uveřejnit datum počátku a ukončení řízeného rozlivu povodně. Po podání žádosti pak MZE provádí prohlídku území, na kterém vznikla škoda, a to ve lhůtě nejpozději 15 dnů od doručení žádosti o poskytnutí náhrady. Posléze ve lhůtě nejpozději 30 dnů vypracuje MZE protokol o vzniklé škodě a následně, v případě zjištění škody, stanoví výši náhrady, která bude poškozenému poskytnuta. Alternativou k poskytnutí náhrady podle vodního zákona, respektive nařízení o náhradě škody, je poskytnutí státní pomoci podle zákona č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona š. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o státní pomoci při obnově území“). Zákon o státní pomoci při obnově území stanoví způsob poskytnutí státní finanční pomoci při obnově území, které bylo postiženo živelní nebo jinou pohromou. V případě, že bude poskytnuta poškozenému státní finanční pomoc podle zákona o státní pomoci při obnově území,

⁹⁷ Ibid cit. č. 65 HORÁČEK, KRÁL, STRNAD, VYTEJČKOVÁ. Vodní zákon – str. 192

⁹⁸ Ibid cit. č. 65 HORÁČEK, KRÁL, STRNAD, VYTEJČKOVÁ. Vodní zákon – str. 192

nemá poškozená osoba nárok na poskytnutí náhrady za škodu vzniklou řízeným rozlivem povodně podle vodního zákona. Taková úprava je dle autora práce zcela logická, neboť na jejím základě nemůže docházet k zneužití státní pomoci například dvojitým čerpáním náhrady škody. Zároveň je takovou úpravou pokryta situace, kdy by poškozená osoba nesplňovala požadavky na poskytnutí náhrady škody podle jednoho právního předpisu, je možné že budou naplněny požadavky na poskytnutí náhrady škody podle druhého právního předpisu. Tím je dle autora práce zajištěna jistá právní jistota poskytnutí pomoci při vzniku škody.

6. Vztah občanského zákoníku a vodního zákona v souvislosti se služebností rozlivu

Do vzniku právní úpravy služebnosti rozlivu v občanském zákoníku byla pro situace, které jsou v soukromoprávní rovině regulovány právě institutem služebnosti rozlivu, výchozí veřejnoprávní úprava. Stěžejním veřejnoprávním předpisem byl zejména vodní zákon. Vodní zákon v dané oblasti obsahuje úpravu podrobnější než občanský zákoník. Jak již bylo uvedeno, na základě vodního zákona jsou stanovena mimo jiné záplavová území, ve kterých je často zřizována ze své podstaty právě služebnost rozlivu. Ve vodním zákoně jsou pak dále upraveny definice pojmů. Právě tyto definice jsou používány při zřizování služebnosti rozlivu, ať se jedná o definici v ustanoveních § 55 a násl. vodního zákona, kde je stanoveno, co vše se rozumí vodním dílem, jakým způsobem je zajištěna jejich ochrana, jaké povinnosti mají vlastníci takových vodních děl, anebo jaké povinnosti mají vlastníci pozemků, na kterých se taková vodní díla nacházejí, nebo o stanovení pojmů v hlavě deváté vodního zákona, kde je upravena ochrana před povodněmi, včetně dílu druhého této hlavy, kde jsou upravena mimo jiné povodňová opatření, záplavová území a území určená k řízeným rozlivům povodně. Při aplikaci soukromoprávní úpravy, tedy služebnosti rozlivu, se vychází z pojmosloví stanoveného právě vodním zákonem.

Vodní zákon pak některé věci upravuje odlišně od občanského zákoníku. Příkladem je úprava povinnosti vlastníka pozemku umožnit vstup na vlastní pozemek těm, kteří zajišťují provoz nebo provádějí údržbu vodních děl, a to v nezbytném rozsahu. Na rozdíl od úpravy v občanském zákoníku se vodní zákon nezabývá otázkou, na jakou dobu má být takový vstup umožněn. V souvislosti s tím občanský zákoník předpokládá stanovení mezí pro případnou náhradu škody způsobenou neoprávněným vstupem, anebo

vstupem, který by překračoval nezbytnou dobu, stanovenou při služebnosti rozlivu v občanském zákoníku. Vodní zákon dále oproti úpravě v občanském zákoníku neupravuje povinnost vlastníka vodního díla poskytnout vlastníkovi služebného pozemku dokumentaci k případným obslužným zařízením, umístěných na takovém pozemku a ani dokumentaci k vodnímu dílu v rozsahu nezbytném k ochraně oprávněných zájmů vlastníka zatíženého pozemku.⁹⁹

Služebnost rozlivu, tak jak byla zavedena v občanském zákoníku je právní úpravou, která nenahrazuje dosavadní veřejnoprávní úpravu. Jedná o úpravu, doplňující úpravu veřejnoprávní a umožňuje dotčeným subjektům sjednat si některá práva a povinnosti způsoby, které veřejnoprávní úprava neupravuje. Jedná se tedy o nový způsob ochrany jak zájmů vlastníka vodního díla, tak také nové řešení ochrany majetku v případě povodně, stejně tak jako ochrany osob, který je postaven na občanskoprávních základech. Zákonodárce touto úpravou předpokládá, že rozšířením dispozic vlastníka vodního díla jako osoby oprávněné a vlastníka služebného pozemku jako osoby povinné dojde ke vhodnější úpravě, která bude více reflektovat konkrétní situace a na jejímž základě bude docházet ke vhodnějšímu fungování a řešení takových situací než, když jsou tyto situace striktně řešeny veřejnoprávními postupy.

Ministerstvo zemědělství vydalo metodickou pomůcku k aplikaci ustanovení § 55a a § 68 vodního zákona. Tato metodická pomůcka je určena k využití žadatelům o územní rozhodnutí k veřejně prospěšné stavbě na ochranu před povodněmi s územím určeným k řízeným rozlivům povodní, dále pak správčům povodí a správčům vodních toků a v neposlední řadě také vodoprávními úřady. Ministerstvo zemědělství doporučuje některé postupy k získávání práv v územích určených k řízeným rozlivům povodní. V článku 5 metodické pomůcky doporučuje MZE při omezení vlastnického práva upřednostnit soukromoprávní postup a v první řadě tedy směřovat strany k uzavření dohody. Oproti vodnímu zákonu, kde není způsob dohody specifikován je v metodické pomůcce MZE stanoveno, že tato dohoda by měla být naplněna uzavřením smlouvy o zřízení služebnosti rozlivu. Smluvní strany si mají ujednat mimo obecných náležitostí

⁹⁹ Ibid cit. č. 39 KABELKOVÁ. Věcná břemena v novém občanském zákoníku – str. 172

také způsob užívání zatíženého pozemku a náhradu za omezení. Až v případě, kdy není možné dosáhnout žádoucího cíle dohodou prostřednictvím soukromoprávní úpravy, doporučuje Ministerstvo zemědělství uplatnit postup podle veřejnoprávní úpravy, a to tak, že s odkazem na ustanovení § 55a vodního zákona má žadatel podat žádost o zahájení vyvlastňovacího řízení podle zákona o vyvlastnění, jehož cílem má být omezení vlastnického práva zřízením věcného břemene. Lze tedy shrnout, že jak zákonodárce, tak i orgány veřejné moci upřednostňují v první řadě postup upravený v občanském zákoníku zřízením služebnosti rozlivu, a až v případě, kdy tomu tak není možné, využít postup podle veřejnoprávních předpisů.¹⁰⁰ Podle autora práce by však tento postup měl být zákonodárcem upraven podrobněji a předpisem vyšší právní síly než doporučením Ministerstva zemědělství. Vzhledem k tomu, že metodická pomůcka MZE není právně závazná, nelze se na jejím základě právně domáhat toho, aby nejprve docházelo ke snaze uzavřít smlouvu o zřízení služebnosti rozlivu. Autor práce zastává názor, že právě obsah tohoto doporučení by bylo vhodné zpracovat do platné právní úpravy, a to z důvodu zajištění právní jistoty pro všechny potencionální subjekty služebnosti rozlivu, respektive věcného břemene území určeného k řízeným rozlivům povodní.

7. Využití služebnosti rozlivu v České republice

7.1. Přístup k informacím o využití služebnosti rozlivu

Jedním z počátečních cílů této diplomové práce bylo i zjištění využitelnosti institutu služebnosti rozlivu v České republice v praxi. Z toho důvodu autor práce ve smyslu ustanovení § 13 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (dále jen „zákon o informacích“) podal žádost o poskytnutí informace o evidování

¹⁰⁰ Metodická pomůcka Ministerstva zemědělství: k získávání práv v územích určených k řízeným rozlivům povodní [k § 55a a § 68 vodního zákona] [online]. In: . Praha, 7.10.2014 [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/339637/Methodicky_pomucka_rozlivy.pdf

služebnosti rozlivu k Ministerstvu zemědělství. Ministerstvo zemědělství plní ve smyslu ustanovení § 1 odst. 4. zákona č. 305/2000 Sb., o povodích (dále jen „zákon o povodích“) funkci zakladatele státních podniků povodí a jako takové je tedy ústředním orgánem státní správy pro vodní hospodářství. Státní podniky Povodí Vltavy, Povodí Labe, Povodí Moravy, Povodí Odry a Povodí Ohře, jejichž ústředním orgánem státní správy je právě Ministerstvo zemědělství, mají jako hlavní předmět své činnosti ve smyslu ustanovení § 4 zákona o povodích mimo jiné správu vodohospodářsky významných toků, jakož i provoz a údržbu vodohospodářských děl ve vlastnictví státu. Vzhledem k této skutečnosti jsou právě státní podniky povodí častým subjektem služebnosti rozlivu, neboť hospodaří s vodními díly ve vlastnictví státu, a jako takové mohou vystupovat v těchto případech jako oprávněné osoby. Nejedná se však o výlučné subjekty, neboť vodní dílo nemusí být nutně ve vlastnictví státu ani nemusí být právo hospodařit s takovým vodním dílem svěřeno státním podnikům povodí. Vzhledem k tomu, že Ministerstvo zemědělství je ústřední orgán státní správy, který plní funkci zakladatele státních podniků povodí, byla žádost o poskytnutí informace podle zákona o informacích adresována právě Ministerstvu zemědělství. Ministerstvo zemědělství je ve smyslu ustanovení § 2 zákona o informacích povinným subjektem, jenž má podle zákona o informacích povinnost poskytovat veřejnosti informace vztahující se k jejich působnosti.

Žádost podaná dne 22.3.2021 zněla na poskytnutí informace, zda Ministerstvo zemědělství vede evidenci pozemků, které jsou zatížené služebností rozlivu ve smyslu ustanovení § 1273 OZ, ve prospěch státních podniků povodí. Dále pak zda v případě, že Ministerstvo zemědělství takovou evidenci vede, byla žádost doplněna o požadavek elektronického poskytnutí případné evidence takových pozemků včetně informace, jakým způsobem došlo ke zřízení služebnosti rozlivu na předmětných pozemcích a zda je tato služebnost rozlivu zřízena za úplat, či se jedná o bezúplatné zřízení. V poslední řadě, pro případ, že Ministerstvo zemědělství výše uvedenou evidenci pozemků neeviduje byla žádost doplněna o požadavek poskytnutí informace, z jakého důvodu nejsou takové pozemky takto při Ministerstvu zemědělství evidovány.

Ministerstvo zemědělství ve lhůtě 15 dnů, která je stanovena ustanovením § 14 odst. 5. písm. d) zákona o informacích poskytlo informaci sdělením evidovaným

pod č.j. 17866/2021-MZE-15112 ze dne 1.4.2021. Lze tedy konstatovat, že postup podle zákona o informacích byl řádně dodržen.

7.2. Vyhodnocení poskytnuté informace o využití služebnosti rozlivu

Ministerstvo zemědělství ve svém sdělení uvedlo, že evidence pozemků, které jsou zatíženy služebností rozlivu ve smyslu ustanovení § 1273 OZ ve prospěch státních podniků povodí, není při Ministerstvu zemědělství vedena, a to z důvodu, že taková povinnost pro Ministerstvo zemědělství z občanského zákoníku, ani z jiných právních předpisů nevyplývá. Dále Ministerstvo zemědělství uvádí, že eviduje území určená k řízenému rozlivu povodní ve smyslu ustanovení § 68 vodního zákona. Takový seznam zveřejňuje Ministerstvo zemědělství na svých webových stránkách. Seznam zahrnuje soupis území určených k řízeným rozlivům povodní, který je aktualizovaný vždy k 31.12. daného roku a obsahuje stavby, které byly vybudovány před účinností novely vodního zákona k 1.7.2008 a zároveň i stavby, které byly vybudovány po účinnosti této novely vodního zákona. Hlavním záměrem podle Ministerstva zemědělství je zjednodušení a zrychlení realizace staveb určených na ochranu před povodněmi, a to způsobem, který nutně nezakládá povinnost výkupu takových dotčených pozemků. Podle sdělení Ministerstva zemědělství je však s vlastníky dotčených pozemků stále jednáno o možném odkupu takových pozemků a v případě, že vlastníci pozemků nechtějí své pozemky prodat, je umožněno zřídit k těmto pozemkům věcné břemeno podle vodního zákona. Tato věcná břemena jsou zřizována smluvně, a není-li možné uzavřít věcné břemeno smluvně na základě dohody, užije se postup podle ustanovení §55a vodního zákona. K pozemkům ve vlastnictví České republiky s právem hospodařit pro státní podniky povodí, nejsou tato věcná břemena zřizována. Z toho důvodu v případě dotčení pozemků řízeným rozlivem, státní podniky povodí nežádají o poskytnutí náhrady případně vzniklé škody.

Služebnost rozlivu je podle sdělení Ministerstva zemědělství nejčastěji využívána při budování nových staveb, určených k řízeným rozlivům povodní, a to v situaci, kdy státní podniky povodí, jakožto investoři takových staveb vyžadují určitou dispozici s pozemky, které mohou být řízeným rozlivem povodněm zasaženy. K výstavbě takových staveb státní podniky povodí buďto potřebné pozemky vykupují, anebo právě uzavírají smlouvy o věcném břemeni, a to zpravidla jako služebnost rozlivu ve smyslu ustanovení

§ 1273 OZ. Ostatně takový postup je doporučen i Metodickou pomůckou Ministerstva zemědělství.¹⁰¹ Takto zřízená služebnost rozlivu je pak zřizována za úplatu, přičemž výše úplaty je stanovena na základě znaleckého posudku. Tento znalecký posudek je vypracován výnosovou metodou oceňování služebností.

Evidence pozemků, které jsou určeny k řízeným rozlivům povodní je k dispozici na webových stránkách Ministerstva zemědělství. Tato evidence je označována jako seznamy suchých nádrží. Právě v těchto územích je v praxi vysoká pravděpodobnost koncentrace institutu služebnosti rozlivu. Seznamy jsou vedeny uváděním vodních děl, nikoli uváděním všech konkrétních pozemků, na kterých se tato vodní díla nachází anebo která jsou k takovým vodním dílům přilehlá. V rámci těchto seznamů jsou mimo jiné uváděna katastrální území, včetně příslušných obcí s rozšířenou působností, kde se tato vodní díla nachází, příslušnost konkrétního státního podniku povodí, do jejichž správního území tato vodní díla spadají. Dále tyto evidence obsahují informace, zda se vodní dílo nachází na vodním toku a v neposlední řadě také informace o vlastníkovi a provozovateli vodního díla. Ke dni 31.12.2015 evidovalo Ministerstvo zemědělství 296 vodních děl u kterých jsou zřízeny území určená k řízenému rozlivu povodní.¹⁰² Ke dni 31.12.2016 pak množství evidovaných vodních děl lehce vzrostlo na počet 310 takových vodních děl.¹⁰³ Další zveřejněný seznam je evidován ke dni 1.1.2018, kdy celkový počet vodních děl, dotýkajících se území určených k řízenému

¹⁰¹Ibid cit. č. 100 Metodická pomůcka Ministerstva zemědělství [cit. 2021-5-28].
Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/339637/Metodicky_pomucka_rozlivy.pdf

¹⁰² Seznam suchých nádrží k 31.12.2015 [online]. Ministerstvo zemědělství, 2016 [cit. 2021-5-29].
Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/445342/Seznam_suchych_nadrzi_k_31_12_2015.pdf

¹⁰³ *Seznam suchých nádrží k 31.12.2016* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2017 [cit. 2021-5-29].
Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/520691/Seznam_suchych_nadrzi_v_CR_pro_uplatnovani_nahrady_skod_k_31_1_2016.pdf

rozlivu je 336 vodních děl.¹⁰⁴ V roce 2018 pak došlo k poměrně výraznému poklesu, když v evidenci vedené ke dni 1.1.2019 je takových vodních děl uvedeno pouze 253.¹⁰⁵ Aktualizovaný seznam uvedený na webových stránkách Ministerstva zemědělství ke dni 1.1.2020 uvádí celkem 239 vodních děl evidovaných v souvislosti s územím určeným k řízenému rozlivu povodní.¹⁰⁶ Poslední nejaktuálnější seznam evidovaných vodních děl, kterých se dotýká území určené k řízenému rozlivu povodní je vypracován ke dni 31.12.2020 a obsahuje celkem 250 takových vodních děl. Po předcházejícím propadu došlo k opětovnému drobnému nárůstu.¹⁰⁷ S ohledem na fakt, že vodní díla se zpravidla nacházejí na více než na jednom pozemku a dále s ohledem na množství vodních děl, kterých se dotýkají území určená k řízenému rozlivu povodní dospěl autor práce k závěru, že množství pozemků zatížených služebností rozlivu bude v praxi odpovídat množství řádově vyššímu, než je počet vodních děl evidovaných v seznamu vedeném při Ministerstvu zemědělství. Autor práce se domnívá, že takový počet pozemků může s ohledem na shora uvedené v současné době dosahovat řádu tisíců, přičemž je dle autora práce pravděpodobné, že vzhledem k politice vodního hospodářství v České republice bude takové množství pozemků zatížených služebností rozlivu narůstat.

¹⁰⁴ *Seznam suchých nádrží k 1.1.2018* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2018 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/573776/Seznam_suchych_nadrzi_v_CR_pro_uplatnovani_nahrady_sk_od_k_1_1_2018.xls

¹⁰⁵ *Seznam suchých nádrží k 1.1.2019* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2019 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/615106/Suche_VN_CR_2019_2.xls

¹⁰⁶ *Seznam suchých nádrží k 1.1.2020* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2020 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/654555/seznam_uzemi_urcena_k_rizenym_rozlivum_k_30_6_2020.xlsx

¹⁰⁷ *Seznam suchých nádrží k 31.12.2020* [online]. Ministerstvo zemědělství, 2021 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/671029/seznam_uzemi_k_rizenym_rozlivum_k_31_12_2020.xlsx

8. Služebnost rozlivu v rakouské právní úpravě

8.1. Pojem služebnosti rozlivu v rakouské právní úpravě

Právní systém v Rakousku je postaven na obdobných principech jako je právo v České republice. Vychází primárně z práva psaného, které je v omezené podobě doplněno právem obyčejovým.¹⁰⁸ Občanské právo je v Rakousku upraveno právním předpisem označeným ABGB z roku 1811, jenž nabyl účinnosti 1.1.1812. Tento zákoník byl dlouhou dobu platný i na území České republiky viz kapitola č. 3.2. I přestože od přijetí ABGB uplynulo do dnešní doby přes dvě stě let, je tento zákoník po mnoha novelách, které reflektovali pokrok doby, stále účinným právním předpisem upravujícím obecně občanské právo v Rakousku.

ABGB v dnešní platné a účinné podobě upravuje služebnosti v části druhé, která je označena obecně jako majetková práva. V této části jsou konkretizovány služebnosti v dílu prvním v hlavě sedmé, nesoucí název Von Dienstbarkeiten (Servituten). Dienstbarkeit je v němčině výraz právě pro služebnosti.¹⁰⁹ ABGB upravuje věcná břemena obecně v ustanovení § 472, kde stanoví, že vlastník služebné věci je povinen něco strpět, zdržet se něčeho či něco opomenout.¹¹⁰ Věcná břemena jsou v ABGB rozdělena na pozemková a osobní, když pozemková věcná břemena jsou dále

¹⁰⁸ *Právo členského státu – Rakousko* [online]. 2020 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-at-cs.do?member=1

¹⁰⁹ HORÁKOVÁ, Milena. *Německo-český právní slovník = Deutsch-Tschechisch Rechts Wörterbuch* [online]. Praha: Leda, 2010 [cit. 2021-5-29]. ISBN 978-80-7335-250-9. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:efd00bc0-748d-11e8-87bd-005056827e52?page=uuid:740f1090-89f4-11e8-ad64-005056825209&fulltext=služebnost> str. 83

¹¹⁰ *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie*. In: .1811, JGS Nr. 946/1811. Dostupné také z: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>

členěna na služebnosti domovní a služebnosti polní.¹¹¹ Mezi domovní služebnosti příkladem ABGB uvádí mimo jiné služebnost okapu, právo na svod vody za účelem obstarání zahrady anebo naplnění nádrže na vodu. Mezi polní služebnosti rakouský zákonodárce uvádí například právo čerpat vodu a právo odvádět vodu. Služebnost rozlivu jako takovou však ABGB obdobně jako tomu bylo v OZO v době jeho platnosti a účinnosti na území České republiky přímo výslovně neupravuje. Rakouský zákonodárce však nevyklučuje možnost, aby si strany ujednaly smluvně jednání, které by služebnosti rozlivu obsahově odpovídalo.

Rakouská veřejnoprávní úprava je rozdělena na národní úpravu, která stanoví obecný rámec a regionální úpravu, odpovídající obecně stanovenému rámci národní úpravy a následně ji s ohledem na regionální okolnosti konkretizuje.¹¹² Problematiku vod obecně řeší v rakouské spolkové legislativě Wasserrechtsgesetz z roku 1959 neboli zákon o vodním právu (dále jen „WRG 1959“). Rozlivům a zátopovým oblastem se WRG 1959 věnuje zejména v ustanoveních § 47 a § 48. Ustanovení § 47 WRG 1959 se zabývá zejména údržbou vodních ploch a zátopových oblastí, když stanovuje povinnosti pro vlastníky pobřežních pozemků. Do skupiny těchto povinností spadají například povinnost dbát na vhodné osazení břehů, odstraňování a udržování stromů a dalších rostlin na těchto pozemcích, stejně tak jako odstraňování naplavenin na březích včetně případného čištění malých koryt od suti a jiných nánosů a sedimentů. Vlastník takového pobřežního pozemku, jenž může být zaplavován má případně nárok na příspěvek na náklady, které byly nezbytně vynaloženy za účelem plnění takových povinností. Ustanovení § 48 WRG 1959 se vztahuje zejména na hospodářská omezení v blízkosti vodních ploch. V odstavci prvním tohoto ustanovení je zakotven zákaz, respektive omezení některých činností v blízkosti vodních děl, která jsou často zaplavována. Na takovém území platí podle tohoto ustanovení zákaz činností, které by mohly podstatně

¹¹¹ Univ.-Prof. Dr. Heinz Barta. *Zivilrecht: Dienstbarkeiten und reallasten* [online]. 2004 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: <https://www.uibk.ac.at/zivilrecht/buch/vorwort.xml>

¹¹² RAKOUSKO. *WASSERRECHTSGESETZ 1959 idF*. In: . Wien: Rita Senftner, 2018, BGBl. I Nr. 73/2018. Dostupné také z: <https://www.bmlrt.gv.at/dam/jcr:c1c3bc31-4854-4c16-9acf-707f0e665ab9/WRG%201959%20idF%20BGBl%20I%20Nr%2073/2018.pdf>

zvýšit devastaci vod anebo výrazně zhoršit jakost vody, stejně tak jako zde platí zákaz ukládání odpadu. V odstavci druhém ustanovení § 48 WRG 1959 je dále stanoveno, že zároveň v zájmu předcházení škod je možné nařízením regulovat pastvu hospodářských zvířat, nakládání s půdou, které podporuje kypření půdy, ukládání odpadů a použití látek využívaných při zemědělství. Současně s těmito omezeními, zároveň platí jistá omezení vlastnického práva v souvislosti s ochranou vodního díla, respektive v souvislosti s ochrannými pásmy vodních děl podle ustanovení § 30 WRG 1959. WRG 1959 dále v rámci ochrany před povodněmi umožňuje zakládat vodní družstva ve smyslu ustanovení § 74. Členy těchto družstev jsou vlastníci pozemků, kterých se dotýká zásah do jejich práv při realizaci povodňových opatření. Tito členové jsou povinni hradit příspěvek na realizaci a udržování povodňových opatření. Vlastníkům pozemků, které mohou být zaplaveny řízeným rozlivem je vyplácena trvalá kompenzace a v případě povodně, při které vznikne škoda na takových pozemcích, je jim tato škoda kompenzována navrácením do původního stavu.¹¹³

8.2. Nabytí a vznik služebnosti rozlivu

Zákonem předpokládané způsoby nabytí služebností uvádí rakouský zákonodárce v ustanovení § 480 ABGB. V tomto ustanovení je zakotveno, že k nabytí služebnosti může dojít na základě smlouvy, pravomocným prohlášením pro případ smrti, dále na základě rozhodnutí soudu o rozdělení společného jmění anebo promlčením.

Ustanovení § 481 ABGB pak následně upravuje způsob vzniku služebnosti. V odstavci prvním tohoto ustanovení je stanoveno, že služebnosti u věcí, které jsou zapsané ve veřejných knihách vznikají zápisem služebnosti do takové veřejné knihy. Lze tedy konstatovat, že stejně jako v české právní úpravě je vznik služebnosti dvoufázový. Nejprve je uzavřena například smlouva, která je titulem pro následný zápis

¹¹³ KUJANOVÁ, Kateřina, Jan MACHÁČ. *Příklady realizace, správy a údržby poldrů z Rakouska* [online]. [cit. 2021-5-30]. Dostupné z: <https://vodnihospodarstvi.cz/priklady-realizace-spravy-a-%E2%80%AFudrzby-poldru-z-%E2%80%AFrakouska/>

do veřejné knihy. Veřejná kniha v rakouské právní úpravě odpovídá veřejnému seznamu v České republice. Až právě takový zápis do veřejné knihy má konstitutivní účinek, a tedy tímto zápisem tedy dojde ke vzniku služebnosti. Aplikaci nabývání práv ve smyslu nauky o titulu a modu dokládá ostatně i ustanovení § 380 ABGB, kde je stanoveno, že žádný majetek nelze nabýt bez řádného právního titulu a bez řádné právní formy nabytí.¹¹⁴ V odstavci druhém ustanovení § 481 ABGB je upraven postup pro nemovitosti, které nejsou zapsány ve veřejných knihách. Ke vzniku služebnosti k takovým nemovitostem dochází na základě soudního vkladu ověřené listiny, která vznik takové služebnosti obsahuje.

Služebnost rozlivu, byť není výslovně v ABGB upravena, by tedy soukromoprávním způsobem mohla vzniknout zápisem do veřejné knihy, provedeným na základě doložení řádného právního titulu, obsahujícím práva a povinnosti odpovídajících právě služebnosti rozlivu. V případě nemovitostí, které nejsou zapsány ve veřejných knihách by tato služebnost vznikla na základě soudního vkladu ověřené listiny, dokládající takovou služebnost. V případě nabytí služebnosti rozlivu na základě smlouvy je pak možné, aby taková služebnost byla zřízena za úplaty, anebo i bezúplatně.¹¹⁵

8.3. Zánik služebnosti rozlivu

Obecně je zánik služebností upraven v ABGB v ustanovení § 524, kde je stanoveno, že služebnosti zanikají způsoby, kterými zanikají práva a povinnosti podle části třetí, hlavy čtvrté. V této části jsou ustanovení upravující promlčení v rakouském občanském právu. Za zvláštní úpravu vedle promlčení pak ABGB označuje další způsoby zániku služebností. Tyto další způsoby zániku služebností jsou upraveny v ustanoveních §525 - §530 ABGB.

¹¹⁴ Ibid cit. č. 111 BARTA. *Zivilrecht: Dienstbarkeiten und reallasten* [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: <https://www.uibk.ac.at/zivilrecht/buch/vorwort.xml>

¹¹⁵ Ibid cit. č. 111 BARTA. *Zivilrecht: Dienstbarkeiten und reallasten* [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: <https://www.uibk.ac.at/zivilrecht/buch/vorwort.xml>

Jedním z důvodů zániku služebnosti je zánik služebné anebo panující věci. ABGB stanoví v ustanovení § 525 postup pro případ, kdy dojde k obnově do původního stavu. Původním stavem se rozumí stav, kdy existuje jak služebná, tak panující věc. V takové situaci, dochází k obnovení služebnosti, která byla zřízena, a to v rozsahu, v jakém byla zřízena před zánikem služebného nebo panujícího pozemku. Další z uvedených důvodů je podle ustanovení § 526 ABGB splynutí vlastnictví služebného pozemku a panujícího pozemku v jedné osobě. Služebnost jako taková ale zůstává zapsaná ve veřejné knize, ze které je proveden výmaz až na základě adekvátního právního jednání. V případě, že ještě před výmazem služebnosti z veřejné knihy bude služební pozemek a panující pozemek opět ve vlastnictví rozdílných osob, služebnost trvá v takovém rozsahu jako byla zřízena před splynutím vlastnictví obou pozemků ve stejné osobě. Dalším způsobem, jak může služebnost zaniknout je uplynutím času, v případě že byla zřízena na omezenou dobu. Případná služebnost, která by odpovídala obsahem služebnosti rozlivu podle úpravy v českém občanském zákoníku, by tedy mohla zaniknout právě některým ze shora uvedených způsobů. Ostatní způsoby zániku služebností, které ABGB výslovně uvádí se dotýkají už výhradně osobních služebností, a proto se jimi tato práce dále nezabývá.

8.4.Porovnání obou právních úprav

Při komparaci české právní úpravy s rakouskou právní úpravou, je nutné si v první řadě uvědomit, že oba právní systémy jsou si do určité míry podobné. Co se týče soukromého práva, respektive občanského práva původně dokonce vychází ze stejného právního předpisu, kterým je ABGB, v České republice také označován jako OZO. OZO platil na území České republiky od počátku roku 1812 až do přijetí OZ 1950. V Rakousku tento právní předpis, ač v novelizované podobě platí i v současné době. Je tedy logické, že mnohé instituty jsou upravené obdobným způsobem. I pojetí věcných práv k věci cizí, respektive věcných břemen a konkrétně služebností je v zásadě upraveno spíše podobným způsobem. Podobnost obou úprav lze spatřit například již v samotném členění služebností na pozemkové a osobní. Další podobností je, že některé konkrétní služebnosti, jako jsou například právo na vodu, služebnost okapu a další, jsou výslovně obsaženy v obou právních úpravách.

Česká soukromoprávní úprava je v některých situacích detailnější, když právě důkazem této podrobnější úpravy je právě výslovného zakotvení služebnosti rozlivu. Přestože v občanském zákoníku je institut služebnost rozlivu upraven poměrně strohým ustanovením je zřejmé, že český zákonodárce přikládá služebnosti rozlivu větší význam než zákonodárce rakouský, protože ABGB se služebnosti rozlivu nevěnuje. Dalo by se shrnout, že ABGB a jeho právní úprava je podobná spíše novelizované právní úpravě OZ 1964, která také služebnost rozlivu konkrétně neupravovala, nicméně ani nevyklučovala možnost smluvních stran si takovou služebnost obsahově sjednat. I přes jistou podobnost však existují také určité odlišnosti obou právních úprav. Nejsignifikantnější odlišnost je v případě zániku služebnosti. Rakouská právní úprava oproti té české stanoví, že splynutí vlastnictví služebné věci a panující věci v jedné osobě zakládá zánik služebnosti. V české právní úpravě je však stanoveno, že lze zatížit služebností pozemek ve vlastnictví stejné osoby jako je vlastnictví panujícího pozemku. V české právní úpravě existuje ohledně služebnosti rozlivu jistá dvoukolejnost, když je upraven obdobný institut jak v občanském zákoníku, tak i ve vodním zákoně, tuto dvoukolejnost lze dovodit i v rakouské úpravě, avšak vzhledem k tomu, že ABGB přímo služebnost rozlivu neuvádí, lze předpokládat, že pro řešení situací, které obsahuje služebnost rozlivu bude volen spíše postup podle WRG 1959.

Závěrem při komparaci obou právních úprav lze shrnout, že obě právní úpravy se i vzhledem k pojetí obou států jako demokratických právních států snaží vybalancovat práva a povinnosti mezi subjekty, které vstupují do právních vztahů, a to takovým způsobem, aby nedocházelo ke zjevným nespravedlnostem zakládajícím nedemokratické pojetí. Obě právní úpravy umožňují omezení některých práv některých subjektů, ale zásadně na základě zákona anebo zákonem stanoveným způsobem, který není zjevně nepřiměřený chráněným zájmům subjektů, a zároveň který kompenzuje právě taková omezení jejich práv.

Závěr

Cílem této práce bylo přiblížit právní institut služebnosti rozlivu, provést rozbor této služebnosti a vysvětlit její zařazení v občanském zákoníku. Vedle tohoto cíle se autor věnoval i dalším cílům, kterými byla analýza historického vývoje služebnosti rozlivu, dále porovnání institutu služebnosti rozlivu, jakožto soukromoprávního institutu s institutem území určená k řízeným rozlivům povodní, který je upraven ve veřejnoprávním předpisu, a který je obsahově služebnosti rozlivu velmi podobný. Dalším cílem této práce bylo provést analýzu skutečného využití služebnosti rozlivu na území České republiky v praxi, respektive provést šetření, zda je státními subjekty vedena určitá evidence, která by právě tuto využitelnost mohla ověřit. Jedním z dalších cílů této práce pak bylo provést komparaci s právní úpravou v Rakousku, a to ať v rovině soukromoprávní jakožto služebnosti rozlivu, tak i v rovině veřejnoprávní, komparací s českým institutem území určených k řízeným rozlivům povodní.

Na základě zjištěných poznatků dospěl autor práce k závěru, že je nepochybné, že jisté základy, respektive základní principy, které se v souvislosti se služebnostmi jako obecným pojmem v dnešní právní úpravě využívají, vychází již z úpravy v římském právu. Období římského práva bylo z historického pohledu v oblasti práva velmi pokrokové a na tehdejší dobu až neobvykle propracované. Římská právní úprava rozlišovala spousty právních institutů, přičemž jedním z těchto byly i služebnosti. Římské právo členilo služebnosti způsobem velmi blízkým způsobu členění v aktuální právní úpravě, když rozlišovalo služebnosti pozemkové a osobní. Římské právo bylo postaveno zejména na způsobu, jak se bránit proti sporům, které v tehdejší době v souvislosti s běžným životem vznikali. Právní úprava v římském právu, ač nebyla bezchybná byla poměrně obsáhlá a základy na kterých byla tato právní úprava vystavěna ovlivnily právní vývoj v celém kontinentálním právním pojetí. Služebnost rozlivu jako takovou ovšem římskoprávní úprava neznala. Práce se tedy mimo jiné věnovala rozboru služebností v římském právu a následně i v dalším historickém vývoji obecně a zároveň se zaměřila na hodnocení, jakým způsobem by podle autora byl institut služebnosti rozlivu v takové právní úpravě chápán a jak by byl řazen mezi ostatní služebnosti, které římské právo výslovně obsahovalo. Následně se stejné analýze práce věnovala v souvislosti s obecným zákoníkem občanským, vládním návrhem občanského zákoníku z roku 1939, občanským zákoníkem z roku 1950 a občanským zákoníkem z roku 1964. Po zpracování historického

vývoje včetně provedení komparace s aktuální platnou právní úpravou dospěl autor k závěru, že dnešní pojetí služebností nejvíce vychází z pojetí služebností z obecného zákoníku občanského a z vládního návrhu z roku 1939. Nicméně každá právní úprava v tomto historickém vývoji přinesla nové poznatky, ať pozitivní jako například některá ustanovení z vládního návrhu 1939, nebo i negativní z například původního pojetí v občanském zákoníku z roku 1964. Nicméně žádná úprava z historického vývoje nikdy služebnost rozlivu výslovně neupravovala, a tudíž historický vývoj služebnosti rozlivu, lze pojmut pouze co do vývoje služebností jako takových.

Hlavním cílem této práce bylo provést rozbor právního institutu služebnosti rozlivu, včetně jejího zařazení mezi ostatní služebnosti, respektive věcná práva k věci cizí. Autor tento rozbor provedl zejména v kapitole čtvrté této práce. Služebnost rozlivu je jednou z pozemkových služebností, které zákonodárce příkladem uvádí v konkrétním výčtu některých pozemkových služebností v občanském zákoníku. Jedná se o institut poměrně mladý, neboť jako samostatnou služebnost jej uvádí až občanský zákoník z roku 2012. Na základě zjištěných poznatků dospěl autor práce k závěru, že záměrem zákonodárce bylo částečné vyčlenění práv a povinností osob, kterých se dotýká řízené zaplavování některých pozemků vodou při povodních, z čistě veřejnoprávní úpravy, kde byla tato práva a povinnosti do vzniku služebnosti rozlivu upravena a včlenil je do oblasti občanského práva, jakožto soukromoprávní úpravy, za účelem usnadnění zřizování těchto práv a povinností. Včleněním takového vztahu do soukromoprávní roviny rozšiřuje možnosti obou subjektů takového vztahu a ponechává jim poměrně širokou smluvní volnost. Zákonodárce zároveň ale ponechal i veřejnoprávní úpravu a vytvořil tím jistou právní dvoukolejnost. Vzhledem k tomu, že právní úprava služebnosti rozlivu v občanském zákoníku je poměrně stručná je vhodné při její aplikaci vzít v potaz i úpravu podle vodního zákona. Výsledkem aktuální právní úpravy je, podle autora této práce jisté prolomení hranice mezi veřejnoprávní a soukromoprávní úpravou, když při vzniku služebnosti rozlivu, je podle autora vhodné vycházet z poznatků, jak by byla taková práva a povinnosti upravena postupem čistě podle vodního zákona.

Vzhledem k tomu, jak mladý je institut služebnosti rozlivu, je logické, že v praxi není ještě zdaleka tak využíván, jak tomu bude podle názoru autora v příštích několika letech. Ministerstvo zemědělství jako ústřední správní orgán státních podniků povodí, které jsou jedním z častých subjektů v takovém právním vztahu, žádnou evidenci pozemků

zatížených služebností rozlivu nevede, a to z důvodu, že mu takovou povinnost žádný právní předpis neukládá. Ministerstvo zemědělství má ale povinnost evidovat seznam území určených k řízeným rozlivům povodní podle vodního zákona. Ke zjištění přesného počtu pozemků, které jsou k datu zpracování této práce skutečně zatíženy služebností rozlivu by byla nezbytná několika měsíční badatelská činnost za spolupráce katastrálních úřadů. S ohledem na obsah práv a povinností ve vztahu subjektů při územích určených k řízeným rozlivům povodní a služebnosti rozlivu, lze dovodit, že taková služebnost bude zřizována právě v oblastech, která jsou administrativně označena jako území určená k řízeným rozlivům povodní. Lze tedy shrnout, že využitelnost služebnosti rozlivu v praxi se bude odvíjet od množství území určených k řízeným rozlivům povodní, přičemž s nejvyšší pravděpodobností bude tento soukromoprávní institut využíván jen o něco málo méně než veřejnoprávní úprava.

V úplném závěru této práce byla provedena komparace české právní úpravy s právní úpravou rakouskou. Autor dospěl k závěru, že tyto dvě právní úpravy jsou si do jisté míry podobné, a to ve své podstatě z důvodu letitého společného historického vývoje obou právních řádů. Rakouská právní úprava však výslovně služebnost rozlivu na rozdíl od české právní úpravy v občanském právu neupravuje. Rakouští zákonodárci nevyloučili možnost subjektů, upravit si smluvně takový obsah práv a povinností, který by služebnosti rozlivu obsahově odpovídal. Dle autora této práce je tedy občanský zákoník platný na území České republiky co do služebnosti rozlivu obsáhlejší, neboť takovou služebnost přímo příkladem uvádí, zatímco Rakouský ABGB v demonstrativním výčtu služebností služebnost rozlivu opomíjí. Ohledně veřejnoprávní úpravy jsou území, která mohou být zaplavována upravena zejména v zákoně Wasserrechtsgesetz – zákon o vodním právu. Tato rakouská úprava je úpravě obsažené ve vodním zákoně velmi podobná a v některých částech je dokonce podrobnější. Nicméně základní principy jsou v obou právních řádech stejné a dle autora této práce lze shrnout, že obě právní úpravy se snaží zajistit zabezpečení ochrany života, zdraví a majetku ovšem způsobem, který je postavený na principu přiměřenosti v souvislosti s omezením na ostatních právech dotčených osob.

Seznam zkratek:

ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie StF: JGS Nr. 946/1811
Horní zákon	Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství
Katastrální zákon	Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí
Lesní zákon	Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů
MZE	Ministerstvo zemědělství
Nařízení o náhradě škody	Nařízení vlády č. 203/2009 Sb., o postupu při zjišťování a uplatňování náhrady škody a postupu při určení její výše v územích určených k řízeným rozlivům povodní
OZ / občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZO	Obecný zákoník občanský z roku 1811
OZ 1937	Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník 1937
OZ 1950	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
OZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
Stavební zákon	Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu

Vodní zákon	Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
WRG 1959	Wasserrechtsgesetz 1959 – zákon o vodním právu
Zákon o informacích	Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
Zákon o oceňování majetku	Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů
Zákon o povodích	Zákon č. 305/2000 Sb., o povodích
Zákon o státní pomoci při obnově území	Zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů
Zákon o vodním hospodářství	Zákon č. 11/1955 Sb., o vodním hospodářství
Zákon o vyvlastnění	Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě

Seznam použitých zdrojů:

Seznam použité literatury:

- BRADÁČ, Albert. Věcná břemena od A do Z: aktualizované vydání ... Praha: Linde, [2001] -. Praktická právní příručka. ISBN 978-80-7201-761-4
- DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. Občanské právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2013-. ISBN 978-80-7478-935-9
- FIALA, Josef.. Věcná břemena. Universita J.E.Purkyně: Brno, 1989. ISBN 80-210-0064-3
- HORÁČEK, Zdeněk, Miroslav KRÁL, Zdeněk STRNAD a Veronika VYTEJČKOVÁ. Vodní zákon: s aktualizovaným podrobným komentářem po roce účinnosti nového občanského zákoníku k 15.3.2015. III. Praha: SONDY, 2015. ISBN 978-80-86846-57-6
- KABELKOVÁ, Eva. Věcná břemena v novém občanském zákoníku: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-461-2.
- KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. Římské právo. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právní učebnice. ISBN 80-7179-031-1
- ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské rusi. Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1935
- SALÁK, Pavel. Historie osnova Občanského zákoníku z roku 1937: inspirace, problémy a výzvy. Brno: Masarykova univerzita, 2017. ISBN 978-80-210-8828-3
- ŠIMKOVÁ, Hana. Územně plánovací dokumentace: protipovodňová ochrana, protipovodňová opatření: sborník příkladů 1999-2002. Brno: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2003. ISBN 80-239-1322-0
- SKŘEJPEK, Michal. Římské soukromé právo: systém a instituce. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-334-6

- SPÁČIL, Jiří a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013 ISBN 978-80-7400-499-5
- SPÁČIL, Jiří. Věcná práva: věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku. V Praze: C.H. Beck, 2018. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-711-8
- VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. České právní dějiny. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-127-4
- VOJÁČEK, Ladislav, Karel SCHELLE a Vilém KNOLL. České právní dějiny. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8

Seznam použitých internetových zdrojů:

- BOROVIČKA, Petr a Daniela ŠUSTROVÁ. Vlastnická služebnost a katastr nemovitostí. Bulletin advokacie [online]. 2014(10), 23 [cit. 2021-6-13]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgrpweyk7geyf6427gizq&rowIndex=0>
- BRADÁČ, Albert. Teorie oceňování nemovitostí [online]. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2008 [cit. 2021-5-28]. ISBN 978-80-7204-578-5. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:a18cef90-6691-11e9-bcdf-005056827e52?page=uuid:5f3724c0-a07e-497e-91cb-96c9b9b86131>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- FIALA, Josef. Věcná břemena [online]. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1989 [cit. 2021-5-21]. ISBN 80-210-0064-3. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:bc22c9c0-31a9-11e7-a38c-005056827e51?page=uuid:5b188b00-4a00-11e7-aac4-005056827e51>

- HORÁKOVÁ, Milena. Německo-český právní slovník = Deutsch-Tschechisch Rechts Wörterbuch [online]. Praha: Leda, 2010 [cit. 2021-5-29]. ISBN 978-80-7335-250-9. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:efd00bc0-748d-11e8-87bd-005056827e52?page=uuid:740f1090-89f4-11e8-ad64-005056825209&fulltext=služebnost>
- JUDr. Bc. Zakouřilová, K. Přechod práv a povinností ze služebnosti při změně osoby oprávněného či povinného, 2020. Přechod práv a povinností ze služebnosti při změně osoby oprávněného či povinného. [cit. 2021-5-23] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/prechod-prav-a-povinnosti-ze-sluzebnosti-pri-zmene-osoby-opravneneho-ci-povinneho-111807.html>
- KNAPPOVÁ, Marta, Jiří ŠVESTKA a Viktor KNAPP. Občanské právo hmotné: 1. Obecná část; Věcná práva [online]. Praha: Codex, 1997 [cit. 2021-6-5]. ISBN 80-85963-31-0. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:0ae14310-526c-11e7-bfb1-005056827e52?page=uuid:8073fcf0-7902-11e7-89ee-5ef3fc9ae867>
- KUJANOVÁ, Kateřina, Jan MACHÁČ. Příklady realizace, správy a údržby poldrů z Rakouska [online]. [cit. 2021-5-30]. Dostupné z: <https://vodnihospodarstvi.cz/priklady-realizace-spravy-a-%E2%80%AFudrzby-poldru-z-%E2%80%AFrakouska/>
- KUKLÍK, Jan. Vývoj československého práva 1945-1989 [online]. Praha: Linde, 2009 [cit. 2021-5-22]. ISBN 978-80-7201-741-6. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:a8c78fd0-cc69-11e3-aec3-005056827e52?page=uuid:1d64f0f0-db09-11e3-94ef-5ef3fc9ae867>
- Metodická pomůcka Ministerstva zemědělství: k získávání práv v územích určených k řízeným rozlivům povodní [k § 55a a § 68 vodního zákona] [online]. In: Praha, 7.10.2014 [cit. 2021-5-28]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/339637/Methodicky_pomucka_rozlivy.pdf
- Nástin základních principů ovládajících katastr [online]. 15.9.2003 [cit. 2021-5-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nastin-zakladnich-principu-ovladajicich-katastr-nemovitosti-s-ohledem-na-jejich-historii-resp-na-priciny-dnesnich-problemu-ve-sfere-vecnych-prav-k-nemovitostem-22009.html>

- PAVLÍČEK, Václav: Ústavní právo a státověda: II. díl. Ústavní právo České republiky [online]. 1. Praha: Leges, 2012 [cit. 2021-6-10]. ISBN 978-80-87212-90-5. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:66a575a0-53e3-11e6-ab2f-005056827e52?page=uuid:c997e950-7c9b-11e6-8340-5ef3fc9ae867>
- *Právo členského státu – Rakousko [online]. 2020 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-at-cs.do?member=1*
- Seznam suchých nádrží k 31.12.2016 [online]. Ministerstvo zemědělství, 2017 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/520691/Seznam_suchych_nadrzi_v_CR_pro_uplatnovani_nahrady_skod_k_31._1._2016.pdf
- Seznam suchých nádrží k 1.1.2018 [online]. Ministerstvo zemědělství, 2018 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/573776/Seznam_suchych_nadrzi_v_CR_pro_uplatnovani_nahrady_skod_k_1._1._2018.xls
- Seznam suchých nádrží k 1.1.2019 [online]. Ministerstvo zemědělství, 2019 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/615106/Suche_VN_CR_2019_2.xls
- Seznam suchých nádrží k 1.1.2020 [online]. Ministerstvo zemědělství, 2020 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/654555/seznam_uzemi_urcena_k_rizenym_rozlivum_k_30_6_2020.xlsx
- Seznam suchých nádrží k 31.12.2020 [online]. Ministerstvo zemědělství, 2021 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/671029/seznam_uzemi_k_rizenym_rozlivum_k_31_12_2020.xlsx
- Seznam suchých nádrží k 31.12.2015 [online]. Ministerstvo zemědělství, 2016 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/445342/Seznam_suchych_nadrzi_k_31_12_2015.pdf

- SPÁČIL, Jiří, Michal KRÁLÍK a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474), 2. vydání [online]. C. H. Beck, 2021 [cit. 2021-5-27]. §1260 Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpwk5tlgi3s443cl4zdamjsl44dsx3qmyytenrq#>
- ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, ŠKÁROVÁ, HULMÁK a kol. Občanský zákoník I, II, 2. vydání [online]; Nakladatelství C. H. Beck, 2009; pp §151n–151p. [cit. 2021-5-21] Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwpk5tlgqxhg2zsga#>
- Univ.-Prof. Dr. Heinz Barta. Zivilrecht: Dienstbarkeiten und reallasten [online]. 2004 [cit. 2021-5-29]. Dostupné z: <https://www.uibk.ac.at/zivilrecht/buch/vorwort.xml>
- Zákon o vodách č. 254/2001 Sb., v úplném znění k 23. lednu 2004 s rozšířeným komentářem [online]. Praha: Soudy, 2004 [cit. 2021-5-28]. ISBN 80-86846-00-8. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/view/uuid:93f1e700-4ec7-11e4-8344-005056827e52?page=uuid:0a854840-63a8-11e4-8fe2-5ef3fc9bb22f>

Seznam použitých právních předpisů:

- Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie StF: JGS Nr. 946/1811
- Obecný zákoník občanský z roku 1811 přijatý patentem č. 846/1811 J.G.S.
- Nařízení vlády č. 203/2009 Sb., o postupu při zjišťování a uplatňování náhrady škody a postupu při určení její výše v územích určených k řízeným rozlivům povodní
- Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník 1937
- Wasserrechtsgesetz 1959 – zákon o vodním právu
- Zákon č. 11/1955 Sb., o vodním hospodářství
- Zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o státní pomoci při obnově území)
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon)
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
- Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku)
- Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
- Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění)
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon)
- Zákon č. 305/2000 Sb., o povodích

- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Seznam použité judikatury:

- Nález Ústavního soudu ze dne 25.1.2005 sp. zn. Pl. ÚS. 25/04
- Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27.9.2018 sp. zn. 18 Co 335/2017
- Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 10.12.2019, sp. zn. 26 Cdo 244/2019
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20.12.2000, sp. zn. 20 Cdo 1265/98
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.4.2006, sp.zn. 22 Cdo 328/2005
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.2.2014, sp. zn. 21 Cdo 658/2013
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.8.2018, sp. zn. 22 Cdo 1870/2018
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18.9.2019, sp. zn. 22 Cdo 1427/2019
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2020, sp. zn. 22 Cdo 218/2020

Seznam ostatních zdrojů:

- Konzultace s poslancem Evropského parlamentu panem Tomášem Zdechovským
- Osobní konzultace s Jaroslavou Nietzscheovou, prom. práv., Povodí Vltavy, státní podnik
- Osobní konzultace s RNDr. Petrem Kubalou, generálním ředitelem, Povodí Vltavy, státní podnik

Seznam příloh:

- Příloha č. 1. – Žádost o poskytnutí informace ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů
- Příloha č. 2. – Sdělení Ministerstva zemědělství č.j. 17866/2021-MZE-15112, ze dne 1.4.2021

Příloha č. 1

Žádost o poskytnutí informace ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném
přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

Jméno: Martin.....Příjmení: Kubala.....
Datum narození/IČO: 25.8.1996.. Titul:
Adresa: ulice: Vyšehradská.. č.p.: 2005/8.....
město: Praha.....PSČ: 128 00...
stát: Česká republika.....
Telefon: 602 511 142.....
E-mail: mkubala1996@gmail.com.....

Předmět: Žádost o poskytnutí evidence pozemků, zatížených služebností rozlivu ve
smyslu 1273 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve prospěch
státních podniků Povodí Vltavy, Povodí Labe, Povodí Moravy, Povodí
Ohře a Povodí Odry.

Text:

Jsem studentem pátého ročníku na Právnické fakultě University Karlovy v Praze a zpracovávám diplomovou práci na téma Služebnost rozlivu. Jedním z cílů mé diplomové práce je zjištění a ověření nakolik je tento právní institut služebnost rozlivu ve smyslu ustanovení S 1273 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „OZ“), v praxi v České republice skutečně využíván a zdaje tento institut zřizován za úplatu či bezúplatně.

Ministerstvo zemědělství, jako ústřední orgán státní správy pro vodní hospodářství vykonává jménem státu funkci zakladatele státních podniků Povodí Vltavy, Povodí Labe, Povodí Moravy, Povodí Ohře a Povodí Odry (dále jen „Státní podniky Povodí“).

Státní podniky Povodí mají právo hospodařit s majetkem ve vlastnictví České republiky podle zákona č. 305/2000 Sb., o povodích. Z toho důvodu se na Státní podniky Povodí nahlíží při aplikaci ustanovení Š 1273 odst. I OZ, jako na vlastníka vodních děl, která umožňují řízený rozliv povodně, v jejichž prospěch zakládá služebnost rozlivu právo rozlévat na služebném pozemku vodu.

Dovoluji se tedy obrátit na Ministerstvo zemědělství jako ústřední orgán státní správy pro vodní hospodářství, které je povinným subjektem ve smyslu ustanovení § 2 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, a požádat ve smyslu ustanovení 13 zákona č. 106/1999 Sb., o poskytnutí následujících informací:

- 1) Vede Ministerstvo zemědělství evidenci pozemků, které jsou zatíženy služebností rozlivu ve smyslu ustanovení 1273 OZ ve prospěch Státních podniků Povodí?
- 2) V případě, že Ministerstvo zemědělství evidenci dotazovanou v bodě 1) vede, dovoluji si požádat o elektronické poskytnutí:
 - a. Evidence pozemků zatížených služebností rozlivu ve smyslu S 1273 OZ ve prospěch Státních podniků Povodí, s jejich přesnou identifikací.
 - b. Informace, jakým způsobem je u pozemků uvedených v písm. a) služebnost rozlivu ve smyslu } 1273 OZ zřízena.
 - c. Informace, zda je služebnost rozlivu ve smyslu S 1273 OZ u pozemků uvedených v bodě 2) písm. a) zřízena za úplatu, včetně výše úplaty, či je zřízena bezúplatně.
- 3) V případě, že Ministerstvo zemědělství evidenci dotazovanou v bodě 1) nevede, dovoluji se dotázat, z jakého důvodu není tato evidence při správě majetku ve vlastnictví České republiky vedena.

Žádám o poskytnutí všech výše uvedených informací a zodpovězení výše uvedených dotazů prostřednictvím elektronické komunikace na výše uvedenou emailovou adresu.

Předem děkuji Ministerstvu zemědělství za poskytnutí výše uvedených informací, které budou sloužit k akademickému účelu, a to zpracování shora uvedené diplomové práce.

Datum podání: 22.3.2021

.....
Martin Kubala

Příloha č. 2

Ing. Jiří Felčárek

ředitel Odboru kanceláře ministra

V Praze dne 1. dubna 2021

Čj. 17866/2021-MZE-15112

Vážený pane Kubalo,

Ministerstvo zemědělství obdrželo dne 22. března 2021 Vaši žádost podanou podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, v níž požadujete poskytnutí evidence pozemků, zatížených služebností rozlivu ve smyslu § 1273 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, ve prospěch státních podniků Povodí Vltavy, Povodí Labe, Povodí Moravy, Povodí Ohře a Povodí Odry.

K Vaším dotazům sděluji, že Ministerstvo zemědělství nevede evidenci pozemků, které jsou zatíženy služebností rozlivu ve smyslu ustanovení § 1273 občanského zákoníku ve prospěch státních podniků Povodí. Vede však evidenci území určených k řízeným rozlivům povodní, dostupnou na webu Ministerstva zemědělství, viz <http://portal.mze.cz/public/web/mze/voda/dotace-ve-vh/suche-nadrze/>.

Ministerstvo zemědělství eviduje tato území podle § 68 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vodní zákon“). Povinnost evidence pozemků, které jsou zatíženy služebností rozlivu ve smyslu ustanovení § 1273 občanského zákoníku ve prospěch státních podniků Povodí, Ministerstvu zemědělství z občanského zákoníku ani jiných právních předpisů nevyplývá.

Zmíněný zveřejňovaný seznam zahrnuje soupis území určených k řízeným rozlivům povodní v souvislosti s vodním zákonem (§ 68) aktualizovaný vždy k 31. 12. Obsahuje jak stavby, které byly vybudované před účinností novely vodního zákona (čl. II, bod 3 zákona č. 181/2008 Sb.) k 1. 7. 2008, tak i nové stavby vybudované po účinnosti novely vodního zákona

(zahrnují pouze veřejně prospěšné stavby uvedené v územně plánovací dokumentaci).

Vlastnické právo k pozemkům je omezeno dohodou nebo postupem podle § 55a vodního zákona.

Hlavním záměrem využití institutu území k řízeným rozlivům povodní bylo zjednodušení a zrychlení realizace staveb na ochranu před povodněmi, aniž by bylo nutné dotčené pozemky vykupovat. Vlastníkům pozemků, kteří nechtějí své pozemky prodat, je umožněno zřídit věcné břemeno v souladu s § 68 vodního zákona a nadále na pozemcích hospodařit. Toto věcné břemeno je smluvně zajištěno. Pokud jsou tyto pozemky dotčeny řízeným rozlivem, může si vlastník předmětných pozemků požádat o náhradu škody (§ 68 vodního zákona). Služebností nejsou zatíženy pozemky, s nimiž mají právo hospodařit státní podniky Povodí, ale pouze pozemky soukromých vlastníků. Státní podniky Povodí si na své pozemky služebnost nezřizují, proto o náhradu škody také nežádají.

V případě budování nových staveb určených k řízeným rozlivům povodní státní podniky Povodí jako investoři těchto staveb potřebné pozemky buď vykupují, anebo uzavírají smlouvy o věcném břemeni – služebnosti rozlivu. Služebnost rozlivu je zřizována úplatně, výše úplaty je stanovena na základě znaleckého posudku.

Současně vede Ministerstvo zemědělství i seznam území k řízeným rozlivům povodní, která byla ve funkci. Jedná se o území, která byla využita v době zvýšených povodňových

stavů k rozlité povodně. Oba seznamy slouží k ověření oprávněnosti nároku na náhradu škody při řízených rozlivech povodní.

S pozdravem

Vážený pan
Martin Kubala
Vyšehradská 2005/8
Nové Město
128 00 Praha 2
17866/2021-MZE-15112

Služebnost rozlivu – Abstrakt

Cílem diplomové práce je zpracovat a následně poskytnout kritickou analýzu platné právní úpravy služebnosti rozlivu v českém občanském právu, a to s ohledem na historický vývoj služebností, jakožto nadřazeného pojmu služebnosti rozlivu. Dále s ohledem na úpravu obdobného veřejnoprávního institutu, kterým je území určená k řízeným rozlivům povodní podle vodního zákona, se práce zaměřuje na rozbor a kritickou analýzu včetně komparace této veřejnoprávní úpravy. Práce se zaměřuje na přiblížení poměrně mladého institutu služebnosti rozlivu v českém občanském právu, objasnění jeho základní podstaty a využití v praxi. První kapitola stručně nastiňuje základní charakteristiku služebností a jejich členění. Ve druhé kapitole se tato práce věnuje základní charakteristice služebnosti rozlivu. Ve třetí kapitole se práce zaměřuje na historický vývoj služebností od římského práva až do občanského zákoníku z roku 1964, přičemž se s ohledem na neexistenci konkrétní úpravy služebnosti rozlivu v tomto historickém vývoji zaměřuje na obecný historický vývoj služebností. Největší důraz je v této práci kladen na kapitolu čtvrtou, která pojednává o zařazení služebnosti rozlivu v občanském zákoníku mezi věcná práva k věci cizí a další pozemkové služebnosti. Pozornost je věnována jednak teoretickému popisu služebnosti rozlivu, jejímu způsobu nabytí a vzniku, stejně tak jako jejímu zániku. V neposlední řadě se zabývá způsobem oceňování služebnosti rozlivu. Podstatnou částí této práce jsou také pátá a šestá kapitola, které se věnují úpravě obsahově podobnému institutu území určených k řízeným rozlivům povodní podle vodního zákona. Následně práce zohledňuje veřejnoprávní úpravu podle vodního zákona a její vztah k soukromoprávní úpravě podle občanského zákoníku. Dále se tato práce věnuje praktické rozšířenosti služebnosti rozlivu na území České republiky, a to způsobem, zda a jak je možné takovou analýzu provést a následné hodnocení těchto zjištěných informací. Na závěr práce je provedena komparace s právní úpravou v Rakousku, a to s ohledem na soukromoprávní i veřejnoprávní pojetí rakouské legislativy.

Klíčová slova:

služebnost rozlivu, území určená k řízeným rozlivům povodní, občanské právo

Easement of areas designated for overflowing of floods – Abstract

The aim of this thesis is to elaborate and subsequently provide an analysis of the current legal regulation of the easement of areas designated for overflowing of floods in Czech civil law. With regard to the historical development of easements as a superior concept of the easement of areas designated for overflowing of floods, as well as with regard to the regulation of a similar institute, which is the area designated for controlled flood overflowing under the Water Act. This thesis focuses on approaching the relatively young institute of the easement of areas designated for overflowing of floods in Czech civil law, clarifying its basic essence and its use in practice. The first chapter briefly outlines the basic characteristics of easements and their subdivision. The second chapter of the thesis briefly outlines the basic characteristics of the easement of areas designated for overflowing of floods. In the third chapter, this thesis focuses on the historical development of easements from Roman law until the Civil Code of 1964, focusing on the general historical development of easements in the absence of specific regulation of the easement of areas designated for overflowing of floods in this historical development. The greatest emphasis in this thesis is placed on chapter four, which deals with the classification of the easement of areas designated for overflowing of floods in the Civil Code among rights in rem and other land easements. Attention is paid to the theoretical description of the easement of areas designated for overflowing of floods, its acquisition and creation, as well as its termination. Last but not least, it deals with the method of valuation of such easements. An important part of this work is also the fifth and sixth chapters, which are devoted to the regulation of the similar institute of areas designated for flood control under the Water Act. Subsequently, this thesis takes into account the public law regulation under the Water Act and its relation to the private law regulation under the Civil Code.

Furthermore, this thesis examines the practical prevalence of the easement of areas designated for overflowing of floods in the territory of the Czech Republic, in terms of whether and how such an analysis can be carried out and the subsequent evaluation of the information found. The thesis concludes with a comparison with the legislation in Austria, with regard to both private and public law concepts of Austrian legislation.

Key words:

easement of areas designated for overflowing of floods, areas designated for flood control, civil law